

The Project Gutenberg eBook of En prestgård i N—d, by Charlotta Falkman

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: En prestgård i N—d

Author: Charlotta Falkman

Release date: September 25, 2015 [EBook #50055]

Language: Swedish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EN PRESTGÅRD I N—D ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

EN PRESTGÅRD I N—D

af

en finsk medborgarinna [Charlotta Falkman]

Wiborg, Johanna Cederwall et Son, 1847.

"Tviflet är första steget till förryckthet, det är ej något icke-vetande, utan ett icke-troende."

Tempel förgården.

Prostgården var en ståtlig byggnad från medlet af förra århundradet; belägen på en af åldriga ekar och björkar omgifven höjd, hade den likväl en fri utsigt till kyrkan och den på afstånd liggande kyrkobyn. Från de öfre rummen såg man rika åkrar och ängar jemte en större insjö, med tvenne små gräsbevuxne holmar, hvarföre den också fått namn af Holmsjön, och den herregård, som låg vid den motsatta stranden, kallades Holmsjö-gård.

Rummen i vår prestgård voro ej många till antalet, men höga och rymliga. Jordvåningen beboddes af familjen och husfolket, den öfra var indelad i såkallade gästkamrar, möblerade i den smak, som var rådande den tiden, då nuvarande prostinnan som nygift fru inflyttade i huset.

Det var den första Maj 182.. Vänner och fränder jemte de förnämsta af socknens "grädda" voro bjudna att fira denna för alla, men i synnerhet för prestståndet högtidliga och glädjande dag. Det var utomdes 19:de årsdagen af prosten Bryllers förening med sin prostinna.

Under det att prostinnan ifrigt rörde sig fram och åter emellan kök, handkammare och den stora matsalen, ömsom anordnade om festen, ömsom sjelf lade hand med verket, för att undervisa sina

hjälpredor i det rätta sättet att uppsätta den gödda kalkonen på spettet, eller att viska sockerkakan, och flera dylika husmoderliga bestyr, finna vi hennes man, den vördige prosten, sittande på en af de bänkar, som omgäfvö den höga trappan åt gården, språkande med sin svåger, baron Y—, ägare till Holmsjögård. Denne hade med afsigt kommit så tidigt, för att, innan de öfriga gästerna hunnit anlända, prata bort en förtrolig stund med svågern.

Baronen, en man om femtio år, till utseendet något högdragen, men alltid munter och språksam, var klädd i mörkblå, civil drägt, prydd med nordstjerne- och en rysk orden. Han fortfor i det redan påbörjade samtalet, sålunda:

— Som jag sagt, den unge mannen äger bestämdt alla erforderliga egenskaper för att sätta skick på dina pojkar. Du kan icke föreställa dig, hvilken superb figur han gjorde på Åbobaleterna i vintras. — Han för sig med ett behag, en ledighet i dansen, som om han tagit lektioner af Vestris.

— Det der kan allt vara bra — men...

— Och hvilket loford hans lärare gäfvö om hans kunskaper sedan! Han har vid sina tentamina visat sig som en öfverskärare i filosofin, astronomin, teologin och hela det lärda krimskramlet för öfrigt.

— Det var något, — likväl skulle jag...

— I de lefvande språken excellerar han, det vet jag med säkerhet, fortfor baronen. Dessa äro i min tanke långt behöfligare än både latin och grekiska. Hvad f—n behöfva dina pojkar plugga i sig Homerus, Ovidius, Herodotus och hvad de respektive herrarne alla må heta. August har en afgjord fallenhet för krigståndet och Lorenz för sjöväsendet; lemna dem således ett par år under Walters tillsyn; skicka dem sedan hvar på sitt håll i tjenst, så få vi säkert heder af dem med tiden.

— Men, käre bror, skall då ingendera träda i sin fars och farfars fotspår, ingen af dem bli min efterträdare i sysslan?

— Pah! dertill äro de alltför unga; "innan gräset gror, dör märrn," säger ordspråket. Genom din dotter får du nog en efterträdare. Apropos, när väntar du hem Lovisa?

— Närmare hösten. — Pensionsfrun har nyligen antagit en ritmästare af utmärkt talang. Lovisa skrifver och ber att ännu en tid få dröja qvar, för att fullkomna sig i teckning. Jag gaf, ehuru ogerna, mitt bifall. Efter min tanke vore det bättre att flickan vore hemma och lärde sig af sin mor att bli en god husmoder, än att i åratal vara borta från föräldrar och hem, endast för att lära sig fåfängeliga konster och få smak för ett flärdfullt lif. Men min högtärade fru svägerska och hennes fröken syster, du och till och med min hustru, alla voro ni i komplott mot mig, tills jag måste ge efter. Så är det nu med gossarna också. Är jag då icke far och man i mitt hus?

— Hvem har disputerat deremot, käre bror? Men, tiderna äro andra nu, än förr. Upplysningen stiger — man afskakar stoftet; — det nya släktet höjer sig som en Phönix utur askan, och summan af saken är den: att man måste följa med sin tid, och för denne oss på galen väg, så är det tidens fel, men icke vårt.

Ehuru dessa argumenter icke alldeles gillades af prosten, var han något tvehogsen em svar, dessutom blefvo de störda genom ankomsten af husets adjunkt, Brummerus, som mödosamt stretade uppföre trappan, bärande, biträdd af en drenggosse, en korg med buteljer. Han hade i källaren påfyllt några dussin sådana af det vidtberömda marsölet, som bryggdes i prostgården. Vare sig nu, att magistern af blotta lukten blifvit litet vimmerkantig, måste vi lemna osagdt, men efter en både ödmjuk och tölpaktig helsning på baronen, hvarvid han var nära att förlora balansen, fortsatte han med sina chassé-steg sin gång till prostinnans handkammare.

— Behöfves det mer, än att jemföra kaplansadjunkten Marenius med denna tölp, som det visst icke felas lärdom? — frågade baronen skrattande, — för att finna hvad en bildad uppfostran kan åstadkomma. Huru välkommen är icke Marenius hos alla! Ja, till och med bönderna visa honom en synnerlig aktning; redan på afstånd taga de hatten af för honom, hvaremot de helt kamratligt skaka handen med magistern på prostgården...

Denna gång, likasom alltid vid deras öfverläggningar, segrade baronens mening, icke därför att svågern alltid medgaf rättvisan af hans påstående, ty vår prost var en man efter gamla världen, men disputerade var på sednare tider icke Bryllers sak, isynnerhet sedan makligheten blifvit hans jordiska godomlighet; dessutom var svågern hans sockenpatron och baron till på köpet.

Middagstiden nalkades, och prosten gick in till sig för att byta ut den beqväma nattmössan och schlafrocken mot kaftanen, kragen och den svarta kalotten. Baronen inträdde i salen, der bordet dukades af en vacker flicka om 16 eller 17 år, likväl under uppsigt af prostinnans sjelf, som med egen hand ordnade platåen, hvarpå hon sedan satte en korg, tillverkad af fint postpapper och fylld med

konstgjorda blommor; det var ett arbete af hennes dotter i pensionen. Ännu hade ingen af de väntade gästerna skådat denna grannlåt, och mammas hjerta klappade af fröjd öfver den beundran detta arbete skulle skörda: skada blott, att den älskade dottren ej nu genom sin närvaro kunde öka den moderliga triumfen.

Baronen underrättade sin syster, att den unge mannen han utsett till informator åt hennes gossar, sannolikt skulle anlända i dag.

— Walter är en charmant pojke, skall du tro, som snart skall förvrída hufvudet på alla flickor i nejden. — Ja, ja, kära Lotta, skämtade baronen och nöp den unga flickan i den rosiga kinden, — akta du dig bara, och se icke du för mycket på den unge dansmästarn och hans vackra ögon!

— Käre Mauritz, inföll prostinnan något alfvarsam, sätt inga myror i hufvudet på vår beskedliga Lotta! — men raljeri apart, — hvarföre, om herr Walter är en sådan vagabund, som din beskrifning tyckes förutsätta — hvarföre har du valt en sådan lärare för våra gossar?

— För att denne säkrast skall hyfla af det trädaktiga i deras manér, så att de föra sig som folk, innan de lemna fädernehuset, svarade han. Men se der kommer vagnen med min hustru och svägerska — och baronen jemte prostinnan gick dem till mötes.

Friherrinnan Y. var ett klent och ännu ungt fruntimmer, ovanligt blond, med matt och svärmande blick. Hennes syster, fröken Nora Y.— deremot var lång, något mager; hennes breda framtänder, tillika med deras infattning, blottades när hon talade; det oaktadt var hon lika så språksam som hennes yngre syster, friherrinnan, var fåordig.

Efterband anlände de öfriga gästerna; man samlades omkring det ståtliga hästskobordet och — "välfnaden feltes ej der."

Måltiden såg sitt slut till mötes, ty kleneter och sockerkakan vandrade som bäst omkring, ledsagade af punsch och madera, när en vacker, ung man i modern dräkt, med den ledigaste hållning, oförmodadt inträdde, utan att synas imponerad öfver det stora sällskapet; han ursäktade sig med några artiga ord, i anledning af sin olägliga ankomst.

— Ni har visst aldrig kunnat komma lägligare, herr Walter, sade baron Y., som genast steg upp från bordet och gick, ehuru med något svigtande steg, sin protegé till mötes, presenterade honom för värdsfolket och deras gäster och bjöd honom sedan en plats vid sin sida.

Man bjöd honom af de föregående rätterna; men herr Walter syntes ingalunda vara hungrig. Med glaset i handen formerade han snart några bekantskaper. Såsom en, den der nyligen anländt från hufvudstaden, diskuterade han med presterna om nyligen utkomna teologiske skrifter; språkade med kännedom om landthushållning, fogeljagt och ridhästar med baronen och en afskedad ryttmäsrare; regalerade damerna med teater- och modenyheter; med ett ord: inom få timmar var han allas favorit och själen i sällskapet. Halfhögt hviskade baron Y. till sin svåger:

— Har jag icke sagt, att han är en s—ns skicklig karl?

Fröken Nora var alldeles, hvad man kallar uppspelad, samt lemnade den unge mannen ej ur ögonsigtet, och, hvad som mycket förundrade de yngre i sällskapet, herr Walter egnade äfven fröken en utmärkt uppmärksamhet.

Deras konversation angick skön konst, litteratur, poesi — och nöjet af sällskapsteatrar, som fröken ansåg både nyttiga och som det förnämsta medlet att bilda ett lätt och angenämt sätt att vara, det moraliska erhöi man ju alldeles på köpet. Sjelf sade hon sig hafva debuterat i åtskilliga roller, och icke "utan framgång", tillade hon blygsamt.

Walter och Marenius voro universitetsbekanta, och gladdes ömsesidigt att råkas här. För att ostörde få språkas, gingo de upp i adjunktens kammare.

— Ännu förefaller det mig nästan otroligt, att den rika lefnadslustiga Walter, uppfinnaren af sinom tusende galna presshistorier, nu tagit kondition i ett presthus på landet, och der genast uppträder som en ifrig kurtisör till den odrägliga pratmakerskan fröken Nora.

— Hvilken fröken? frågade Walter, förundrad, utan att låtsa om det förstsagda.

— Damen, som du nyss lemnade. Du såg ju så betagen ut, som om du ämnade bönfalla om första älskarerollen i någon dram, der hon är prima donna.

— Var detta en fröken? Då har jag gjort ett förb—t misstag! Jag ansåg henne positivt för friherrinnan Y. och ville i god tid ställa mig in, på det hon icke måtte få det infallet att mala sönder mig med sina

förfärliga betar. Du bör veta att baron Y. är min förklarade gynnare.

Marenius skrattade åt misstaget.

— Det förefaller mig likväl något besynnerligt, huru du kan vara i behof af en sådan.

— Hvarföre icke? — Under mitt sista vistande i Åbo, ville penningarne icke förslå; sant är det, att jag ibland hade en gemen otur i spel. Jag är icke spelare af böjelse, men modet ville så ha det, och sedan hade man hundrade andra utgifter, isynnerhet måste man vara artig mot damerna och anställa lustpartier för att roa dem. — Men far min, till hvilken jag skref om mera mynt, brummade slutligen alldeles förfärligt; talade om dåliga tider, slöseri, m.m. Då träffade jag händelsevis baron Y. i ett sällskap, och när han sade sig söka en skicklig informator för sina systemsöner, föll det mig in att, liksom på skämt, erbjuda mig sjelf. Af skämtet blef alfvar — och jag är nu här.

— Utan att rådfråga din far?

— Visserligen meddelade jag honom mitt beslut; han insåg genast att detta var det klokaste jag kunde företa mig, under den tid jag beredde mig att välja ett visst yrke.

— Är bu ännu allt lika villrådig i valet, som förr?

— I det närmaste; flera vägar äga visserligen något inbjudande, men fördelar och olägenheter stå hvarandra så nära, att jag ännu ej beslutat mig om valet. Jag har utsatt ett år till besinnetid.

— Hvad har du emot det andeliga ståndet? Du har ju, som jag hört säga, flere gånger predikat med bifall.

— Mycket, men låtom oss afbryta detta ämne. — Hvem vet hvad jag ännu gör, det kommer kanske an på huru jag här kommer att trivas.

Dörren öppnades af den en gång förr omnämnda Lotta, som i prostinnans namn bad herrarna ned, för att dricka té.

— Det var en s—ns vacker flicka! anmärkte Walter lifligt, sedan hon aflägsnat sig. — Förmodligen en fosterdotter i huset, ty en piga är hon säkert icke?

— Du tyckes mig allt vara samma flickjägare som fordom, skämtade Marenius, — men jag kan här icke leda dig på spåret; ty, som du vet, är äfven jag nyligen kommen till orten, och endast några gånger sett henne i kyrkan.

— Och har icke gjort dig närmare underrättad om henne? Du är minsann bra fall för könet!

— Icke mera än som det egnar och anstår en ordets man, svarade den andre.

* * * * *

I prostens kammare suto de gamla herrarna, dufna och tunga, och diskuterade; de yngre, och ibland dem baron i salen utanföre, omkring några spelbord, der äfven några andra, i brist på annan sysselsättning, flitigt fyllde sina glas utur den massiva silfver ölkannan. De för de rökandes bekvämlighet brinnande ljusen gjorde, mot det genom fönstret inströmmande skenet af eftermiddagassolen, rummets töckniga atmosfer nästan hemskt för den som trädde in från fria luften.

Walter, som icke trufdes der, passade på när baronen för några ögonblick lemnade spelet, och anhöll att blifva presenterad för hans fru; de följdes derpå åt till förmaket. Äfven der hade kottier bildat sig. Tre äldre fruar intaga soffan; dessa afhandla med prostinnan viktiga rön i hushållsväsendet, äfventyr med vårdslösa dejor och hushållerskor och mera dylikt. Att dömma efter utseendet, hade äfven förtalet tagit fäste och stämma i ett hörn af rummet, ty hviskningar och sidoblickar läto förmoda något sådant. De yngre damerna, jemte fröken Nora, omgäfvade en något bedagad mamsell, — som på ett litet bord utlade kort, — för att ur hennes mun erfara sina kommande öden. Baronessan satt ensam, skiljd från de öfriga, vid ett fönster, och såg med svärmande blick på solen, som höll på att sänka sig bakom skogen, på andra sidan Holmsjön, hvars stränder ännu icke voro fria från is.

De båda herrarnes inträde åstadkom en scenförändring; de språksamma fruarna tystnade tvärt; prostinnan gick ut att anstalta om té; kortleken försvann under bordet i Sibyllans utbredda famn; endast friherrinnan förblef i sin tankfulla ställning, likasom hon icke blifvit varse de inträdande herrarne. Vid baronens tilltal: "Laura lilla", spratt hon till, liksom vaknad från en dröm, och melankoliskt leende spred sig öfver de fint tecknade anletsdragen.

Efter presentationen gick baronen åter ut till salen, för att återtaga sina kort. Walter sökte att inleda ett samtal med hans fru, men erhöi blott enstafviga svar. Té kringbars, och gjorde en lycklig biversjon;

hvarefter Walter visade sin skicklighet i de sällsyntaste kortkonster. Slutligen, uttröttad af fröken Noras enträgenhet, att vilja med honom uppgöra en plan för bildande af en sällskapsteater, tog han sin plats vid herrarnes spelbord, tills dess man samlades vid aftonbordet.

Walter hade erhållit många inbjudningar till grannarna, isynnerhet af ryttmästarn, som var en väldig jägare, och bodde endast en timmes väg från prostgården.

* * * * *

Som vi redan antydtt, hade den unge mannen, genom sitt fördelaktiga yttre, sin lätta och mångsidiga konversation, vunnit det af så olika individer blandade sällskapets bifall; äfven sedan han blef hemmastadd på orten, fortfor opinionen att vara till hans fördel; isynnerhet blef han en favorit hos prostinnan Bryller. Hennes gossar voro väl i början litet rädda, och förmodade att i Walter få en strängare lärare än Brummerus varit för dem, men de funno snart sitt misstag. Läsetimmarna blefvo kortare, men ändamålsenligare, och de lärde sig vida mer än förr; dessutom eröfrade Walter dem helt och hållet genom nöjet af gymnastiska öfningar, i hvilka han sjelf äfven deltog.

Likväl delade han människors vanliga öde: hvem kan väl vara alla i lag? Genast vid sitt inträde i huset, erhöill han i Brummerus, om också icke en fiende, likväl en afundsam tadtare.

För att göra läsaren något bekant med vissa förhållanden, rörande Walters barndom och uppfostran, vill jag meddela tvenne bref, som vexlades emellan Brummerus och hans bror, en handlande i Tavastehus.

'Käraste Broder!

Som en hugnelig nyhet får jag underrätta dig, att jag af Consistorium är utnämnd till nådårspredikant i L—o socken, och jag ämnar med det första resa dit, för att hålla min inträdes-predikan. Du finner således, att jag ej, efter ditt yttrande i ditt sista bref, "vuxit fast" här.

Det är sanning, man lefver, äter och dricker ganska väl här i huset, men jag börjar tro, att eget bröd skulle smaka bättre, och dertill har jag nu god utsigt, då jag kanhända blir herre i huset, dit jag kommer.

Hår skulle jag utomdess också icke mera trifvas, sedan en viss herr Walter slagit ned sina bopålar, och nu är allt i allom hos oss i prostgården. Han är antagen som informator åt sönerna, och för detta ingrepp i min förra befattning, har jag helt och hållet att tacka baron Y —s eviga prat om verldsmannabildning. Prostgubben sjelf skulle aldrig fallit på denna idé.

Denna fågel Phönix, som redan varit har en tid, har liksom förtrollat dem allesammans. Döden vet huru han så kan ställa sig in! Allt tjenstefolket står genast på tå, bara "unga magistern" behöfver en handräckning, då jag deremot ofta nödgas ropa, eller sjelf hämta mig både rak- och tvättvatten; de skulle väl säga: "den vackra magistern", bara de täcktes, det ser man tydligt på allt hvad qvinfolk heter, såväl här hemma som i grannskapet. — Detta gäller isynnerhet en flicka, Lotta, som då och då biträder i huset och äfven passade upp vid det stora majkalaset, samma dag han kom hit. Lotta är en rask och vacker tärna, som — hvarföre skulle jag förtiga det — jag sjelf haft godt öga till, men åt mig har hon aldrig behagat ge ett uppmuntrande ögonkast, ehuru jag efter prostinnans önskan lärt henne skrifkonsten.

Denna flicka kunde knappt vända ögonen från honom, under det hon passade upp vid det omtalade kalaset. Samma afton hörde jag henne svara en af prostgårdsflickorna, som brydde henne derföre:

— Innan han kom, varnade baron mig för att se på hans vackra ögon, och det gjorde mig nyfiken. Jag måste väl se om de verkligen voro så vackra som baron hade sagt.

— Nå, tycker Lotta att di ä så vackra då?

— Det kommer allt derpå an, på hvem han ser, svarade Lotta och sprang bort — och nog har jag sett, att han såg uppå henne med ögon som...

Det skulle förarga mig in i själen om flickan skulle falla för den spelevinken! Jag ärnade gifva en vink åt prostinnan, som ingalunda ser genom fingrarna med sådant; men då Lotta numera sällan synes i prostgården, går der ej gerna an, och man kunde fråga, hvad det angår mig, och orätt hade de icke...

Flickan är vacker, och utmärker sig framför sina leksystrar, men hon är fattig och således

ingen hustru åt Anders Brummerus, som måste söka sig en sådan, genom hvilken han kan komma sig upp i världen. Vore hon prestdotter, ville jag tjena lika länge för henne, som Jacob för den sköna Rachel — nu blir kanhända en *Leda* (icke den Grekiska mythen, menat jag), min framtida lott.

Walter är hemma från T—s, och du, som varit der i så många år, måste veta något närmare om honom och hans släkt. Du gör mig ett nöje, om du så snart som möjligt ger mig denna underrättelse.'

Brodrens svar.

'Din skrifvelse, af den 24 Maj, har jag riktigt bekommit — — Jag önskar dig lycka till din nya befattning, med åtvarning att ej köpa "trollet för guld". Jag kunde sjelf derom sjunga en visa, om jag bara ville... Likväl är jag ganska nöjd, att du aflägsnar dig från N—d; ty nog finner jag att du är fast för denna Lotta, och hon är, som du sjelf ganska förnuftigt medger, ingen hustru för dig; men fara kunde det eljest bli... jag behöfver ej säga mer. Slå henne således alldeles ur hågen, kära Anders.

Hvad Walter vidkommer, så känner jag både honom och hans föräldrar. Fadren är vinhandlare, och bosatt här sedan längre tid tillbaka. Mången hade i början ansett honom för en äfventyrare, ty utan att man rätt visste hvarifrån han kom, och hvarmed, etablerade han en ståtlig vinkällare, lade sig till dyra möbel, lefde stort, och höll kalaser; klädde sin hustru i siden, just som en adelsdam. Ett sådant öfverdådigt lefnadssätt var då ännu icke vanligt och fäste uppmärksamhet. Folket runkade på hufvudet och förespådde ett snart fallissement, men ännu håller huset sig uppe.

Walter är deras enda barn, och var ungefär 10 år, när jag först kom till T—s. Vacker och qvick, var han föräldrarnas afgud, och fick öfva allt möjligt sjelfsväld. Likväl var han redan då en fulländad kavaljer, och alltid klädd efter nyaste modet. Han dansade förträffligt, spelade kort med fruarna och skötte kurtisen, besökte flitigt konditorer och spektakel; men hvad kyrkan angår, följde han pappas och mammas exempel, ty båda syntes der ytterst sällan. Vår "storskola" var för simpel för den unga herrn, som tog undervisning på timme af en för detta svensk militär, som flitigt besökte fadrens källare. Så förflöto några år efter min ankomst till staden.

En gång var jag sjelf närvarande, då Walters far, i ett större sällskap hemma hos sig, erhöll ett bref med utrikes stämpel. Han aflägsnade sig för att läsa brevet; när han återkom, såg man nog att innehållet varit mindre behagligt, oaktadt han sökte hålla god min. Straxt derpå vände han sig till en närvarande vetenskapsman med den frågan: hvilken undervisning denna ansåg tjenligast, för att bereda hans son för universitetet?

Ynglingen sändes kort derpå till Borgå Gymnasium. Med godt hufvud jemte en god dosis ambition, utmärkte han sig snart, blef student, och gjorde af med mycket penningar. Man ha en anekdot efter honom, som ej bevisar stor aktning för fadersväldet, om den ock innehåller sanning.

Fadren skulle i ett af sina bref hafva menat, att sonen skålade för mycket, och erhöll till svar: "att en vinhandlare i T—s icke kunde bedömma hvad en student i Åbo behöfde!"...

En bekant, som för någon tid sedan frågade hans föräldrar, hvilket lefnadsyrke sonen ämnade välja, fick till svar, att det berodde på honom sjelf. Huru han nu kommit på den idéen, att ta kondition i ett presthus på landet, väcker min förundran. Man tro icke junkern spekulerar på dottren, som, efter hvad du sjelf skrifvit, är i pension i Åbo, och der de således lärt känna hvarandra...'

* * * * *

Detta bref torde tillsvidare spridt något ljus öfver Walters ungdom, och vi återgå till vår berättelse.

Sommaren förflöt, och Walter trufdes ögonskenligt. Sedan Brummerus lemnat huset, antog prostingen ingen annan adjunkt, utan grep sig mera an med göromålen, än de sist förflutna åren; och ett godt biträde hade han i Walter, som ofta predikade, med stort bifall af ortens ståndspersoner. Ehuru han ingalunda försummade sina disciplar, ägde han dock mycken tid öfrig att sköta sina nöjen, och göra utvandringar i trakten. Isynnerhet besökte han ryttmästarn ofta, och dröjde då merendels borta öfver natten, emedan han alltid företog denna promenad under aftonsvalkan, och återkom till prostgården först den vanliga frukosttiden.

Det led till slutet af Augusti, och prostingen skickade efter sin dotter, ty man ville med en liten luftbarhet

fira både hennes hemkomst och namndag. Af prostinnan, som numera endast talade om och längtade efter sin dotter, hade Walter hört omnämnas ett ställe i den nära belägna parken, som ett af Lovisas favoritställen, der hon alltid lekt som barn; han beslöt att der öfverraska henne med någon tillställning. En af drängarna blef, under tysthetslöfte, hans handtlångare. Upptagen af dessa bestyr, inställde han sina vanliga aftenpromenader, och inneslöt sig på sitt rum. Alla, isynnerhet gossarna, voro högst nyfikna.

Lovisa hemkom en dag förr, än hon var väntad. Walter var då icke tillstädes, och i glädjen öfver dottrens ankomst, glömde föräldrarna att nämna något om honom. Vål hade Lovisa förut blifvit underrättad om att gossarna fått en ny informator, men hon hade endast tänkt sig en ny Brummerus; ett föremål för hennes och brödernes skämt.

Intagen af hufvudstadens nöjen och förströelser, hade bortresan derifrån och skillsmessen från de kvarblifvande ungdomsvännerna kostat Lovisa många bittra tårar, men nu tog likväl hemmet, med alla dess barndomsminnen, ut sin rätt, och sedan hon omfamnat sina föräldrar, vänligt hälsat på tjänstefolket, — bröderne voro icke hemma — skyndade hon ned i trädgården, för att der se sig omkring, egnande en bekant blick åt hvart träd, hvarje buske, tills hon kom till den grind, som förde åt parken. Hennes förr omnämnda favoritställe var en grupp af träd, som bildade en rundel, platsen inom den hade hon sjelf låtit rödja. Dagen före sin bortresa till Åbo hade hon på detta ställe begrafvit en tam grönsiska och planterat en törnrostelning, som hon ymnigt fuktat både med vatten och tårar öfver sin älsklings död. Vid åsynen af den i sin högsta flor stående provinse-roshäcken, erinrade hon sig den lilla telning hon planterat, och gick nu för att se, om den frodades. Blommor väntade hon ej att få se, ty dertill var platsen för mycket skuggrik.

Redan på något afstånd såg hon något hvitt skymta fram; nyfiken gick hon närmare och såg... en slags pelare eller obelisk, hvitmålad, med ett förgyllt klot i toppen, från hvilket utgick en spira, som betydligt höjde sig öfver trädens toppar. — Hvem i all verlden har rest ett sådant äreminne öfver min lilla Pippi? var flickans första tanke, sedan besåg hon det närmare, och fann öfverallt inslagna spikar, hvilkas ändamål hon likväl icke kunde utgrunda. Äfven hängde, ungefär på midten af obelisken, ett löst fyrkantigt stycke; varsamt lyfte hon upp det och fann det vara ett sammanklistradt papper, som dolde en öppning, i form af ett hjerta, ungefär en aln i diameter. Det inre af obelisken tycktes vara svårtadt med kimrök. En egen, underlig känsla intog den förut så glada och merendels lättsinniga flickan. Det förekom henne alldeles, som vore detta en grafvård, hvars enda emblem bestod af ett dystert och glädjetomt hjerta.

Vid någon lugnare eftertanke insåg hon snart att detta monument var ämnadt för någon tillställning och ännu endast halffärdigt; men huru utforma detta. Sina föräldrar ville hon icke fråga, hon beslöt derföre att gå till Lotta, öfverraska sin fordna lekkamrat, och utforska hvad denna kunde veta. Lovisa skyndade alts tillbaka genom trädgården, skickade en tjänsteflicka för att säga till hemma hvart hon gått, och följde sedan med snabba steg den gångstig, som förde till det såkallade "Dragontorpet".

Lottas mor, som varit amma åt Lovisa, blef utom sig af glädje, vid åsynen af sitt kära skötebarn. När Lovisa frågade efter Lotta, ropade hustrun efter sitt yngsta barn, en åttaårig gosse, och bad honom genast skynda till lillå kern efter sin syster; gossen sprang och modren gjorde emellertid många frågor om hufvudstaden, och hvad Lovisa tyckte om att vara der, och om det icke var rätt skönt att nu få komma hem.

— Så roligt som jag hade der sista vintern, får jag visst aldrig mera, småsuckade Lovisa, vid hågkomsten af dess balnöjen, — men nog gladde det mig att få återse pappa och mamma jemte bröderna; hvad de måtte vuxit på dessa trenne åren! Ju närmare det led på tiden, desto otåligare blef jag; man ville påstå att jag magrade sista veckorna.

— Det har min Lotta äfven gjort; men dertill är hennes förfaselige trägenhet skulden, ty hon sitter halfva nätterna uppe, och stiger opp i dagglänningen, för att sy åt grannflickorna, och som det är för mörkt i stugan, sitter hon ut på backen med sitt arbete, tills tiden blir att gå på utarbete. Hon har nu fått göra dagsverken för mig, som varit sjuklig hela tiden.

Gossen stack nu in sitt linfärgade, lockiga hufvud genom dörren, och sade Lotta vara i antågande. Lovisa, som redan länge tyckt det vara qvaft i stugan, gick nu ut, och mötte sin fordna lekkamrat i den af solen upplysta förstugan. De båda flickorna hade mycket förändrat sig på dessa trenne åren. Lovisa var, vid sin bortresa till pensionen, en gänglig, mager flicka, med nästan hvitt hår; det lilla späda ansigtet, utan att vara fult, var likväl icke behagligt, och de himmelsblå ögonen hade ett något enfaldigt uttryck; nu förhöll det sig annorlunda: hennes former, ehuru ännu späda, hade erhållit en behaglig rundning; håret hade mörknat till det skönaste cendré, och vårdadt af skicklig hand, låg det en vacker fläta omkring hennes hufvud, och å ömse sidor om den svanhvita halsen ringlade sig en fyllig, glänsande lock. Glädje strålade ur de klara förgätmigej ögonen; men de uttryckte äfven någon förvåning, ja nästan afund, öfver Lottas förändrade utseende och sätt.

Lotta var två år äldre än Lovisa: hon hade, i likhet med många andra, länge hållit sig liten och knubbig, och sådan hade Lovisa ännu alltid tänkt sig henne, men hon hade på en gång skjutit i vårten, och kunde nu kallas lång, utomdess hade skuldrorna sänkt sig, lifvet smalnadt, och vårdad, ehuru ganska tarflig klädsel, visade en vacker vårt. Hennes mörka hår var flätadt med omsorg och hängde i en lång och bred fläta utåt ryggen; men de fordom så lifliga mörkblå ögonen, hade nu ett nästan svårmodigt uttryck. Båda flickorna stodo således förskönade midt emot hvarandra; men verkningen af denna ömsesidiga upptäckt var olika.

Lovisa slog sina händer tillsammans, och ropade okonstladt:

— Hvad du har vuxit och blifvit vacker, kära Lotta! Du ser alldeles ut som en jungfru från staden.

Lotta rodnade först, men bleknade sedan häftigt och kastade, utan att yttra ett ord till välkomst, en forskande blick genom förstugudörren, der hon stod. Förundrad öfver detta oväntade mottagande, lutade sig Lovisa utom dörren, för att se hvad som så kunde upptaga Lottas tankar, och blef då varse en bättre klädd mansperson, som, stödjande sig mot väggen, syntes vänta på någon. Nu, då han såg sig bemärkt, steg han ledigt fram, och Lotta, liksom sansad efter en stark sinnesrörelse, sade i häftig, förebrående ton:

— Hvarföre sade icke magistern, att mamseln Lovisa var hemkommen?

— Emedan jag varit okunnig derom, svarade Walter, i det han, efter den tidens sed att helsa, kysste den rodnande Lovisas hand, och bad henne vara välkommen till hemmet. — Hvilket vackert ställe, fortfor han sedan, — nu skall prostgården och dess omgifning förekomma mig likt ett Eden.

Den tonvigt Walter gaf ordet *nu*, undgick icke Lovisa. Med den sinnighet, som förvärfvas i sällskapslifvet, svarade hon:

— Det är sannt att belägenheten och nejderna nu äro vackra, men hösten är i antågande och beröfvar dem snart sin skönhet, och sedan skall magister Walter nog sakna Åbo.

— Derpå tviflar jag. För det närvarande skådar jag endast våren i sin blomstring, sade Walter med uttrycksfull blick, men nästan hviskande, ty Lotta, inkallad af modren i stugan, nalkades dem åter.

— Huru länge har prostgården fått fagna sig af magister Walters besök? frågade Lovisa, och lagade sig till art vandra hemåt.

— Är det möjligt att mamsell Bryller är okunnig om att jag, sedan första Maj, är en af dess invånare? frågade han.

— Derom har man icke nämnt ett ord, det är mig således en verkelig surprise.

Lotta följde dem hem på Lovisas anmodan. Vandrande utmed gångstigen genom småskogen, plockade Walter några doftande Linnéer, bjöd dem åt Lovisa, och sade:

— Det vill förefalla mig, som om surprisen icke varit mamsell Bryller synnerlig angenäm...

— Huru kan herr Walter falla på en sådan förmodan? frågade Lovisa muntert — Tvärtom är jag förtjust att här finna en bekant för att språka med. En bekant, som deltagit i de nöjen man njuter i den stora verlden. Mig anar det, att det sistförslutna året varit den gladaste tiden i mitt lif.

— Huru kan den charmanta, den firade mamsell Bryller tänka så?

— Emedan pappa och mamma visst icke mera låta mig resa till Åbo, och här hemma är allt så enformigt.

— Det kan icke dröja länge innan någon inställer sig, som får större rättighet att bestämma mamsells nöjen.

— Magistern menar säkert onkel och tant, inföll Lovisa med en rodnad, som nogsamt upplyste den skarpsynte, att hon förstått hans mening — och Nora till på köpet, som vill engagera mig vid sin så länge påtänkta sällskapsteater.

— Hon fortfar således med denna wurm?

— Ack! jag har ju måst köpa och hämta med mig diverse teaterpjäser; det skall bli roligt att se hvilken hon väljer.

Under dylikt skämt och prat nalkades de prostgården. Lovisa kunde icke få Lotta öfvertalad att

stanna kvar; hon klagade öfver hufvudvärk och återvände hem. Lovisa hade genom mötet med Walter glömt ändamålet med sitt besök, och sedermera, omgifven af sina anhöriga, var det så mycket annat att fråga, berätta och visa, att synen i parken försvann ur hennes minne. Likväl kom den för henne om natten, och i drömmen ansåg hon den äfven för en grafvård.

* * * * *

Följande dagen, den 26 Augusti, samlades släkten och de närmare bekanta hos prosten Bryllers till middagen, för att fira dottrens hemkomst och dess namnsdag. På eftermiddagen skulle ortens ungdom samlas på ett utsatt ställe och på bestämdt klockslag öfverraska Lovisa med deras ankomst, samt sedan tillbringa aftonen med dans. Walter var den som arrangerade alltsammans.

Lovisa förundrade sig storligen, när hennes mor nödvändigt ville se henne klädd i hennes vackraste danskostym. Visst tyckte Lovisa att det var litet löjligt att få styra ut sig hemma, och dertill på landet, men gjorde likväl sin mor till villjes. I hvit, skir klädning, ljusröd flors tunik, och en krans af törnrosor på det sköna håret, syntes hon vid sitt inträde till de redan församlade middagsgästerna, som sjelfva ungdomens gudinna, kostymerad för en modern bal.

Walter var blott öga. Här, i denna omgifning, utan medtäflarinnor, tillhörde priset henne odeladt och obestriddt. Under det han med vanlig lätthet och sjelfbelåtenhet underhöll samtalet och klingade med den ena och den andra vid bordet, egnades dock hans tankar och blickar endast Lovisa, denna Hebe, som, oaktadt hon ej skänkte uti vinet, likväl genom sin närvaro förvandlade det i nektar; men i sin förtjusning blef han icke varse att tvenne mörka ögon följde alla hans rörelser, liksom spionerande hvarje intryck åsynen af dagens drottning gjorde hos den uppeldade unge mannen.

Det var Lotta som äfven nu passade upp vid bordet. När Lovisa inträdde i rummet, hade en nära stående person hört Lotta uppge ett svagt rop af beundran och öfverraskning, men kort derpå hade hon bleknat så, att prostinnan med egen hand räckt henne ett glas vatten, och deltagande frågat om hon var sjuk. "Det är bra nu igen," hade Lotta svarat, men aflägsnat sig; dock återvände hon snart till sina göromål.

Vid måltidens slut försvann Walter, på mammas manande vink satte sig Lovisa vid det nya, nyligen inköpta fortepiano. Hon hade genomspelt några musikstycken, då hennes far jemte baronen och några andra herrar, sittande vid ett fönster med ut sigt åt trädgården, på en gång blefvo varse, att en stor mångfärgad flagga höjde sig och svajade öfver träden i parken.

— Ha! hvad är detta? Hvad vill det såga? Hvad skall det betyda? Ack, säkert ett påhitt af den fyndige Walter! Låtom oss alla gå att se! — hördes från alla håll, och under dylika utrop kom snart hela sällskapet på fötter, och vandrade truppvis genom trädgården till parken; men med klappande hjerta nalkades Lovisa ett ställe, som, efter hvad vi redan veta, så mycket inverkat på hennes fantasi, ehuru hon undvikit att göra några förfrågningar.

Ehuru skuggrikt stället var denna tid på dagen, var det likväl tillräckligt ljust för att kunna se de vackra kransar af törnrosor och blåklint, som i smakfulla sektioner lindade sig omkring obeliskan, ända upp till toppen. Fyra hvitklädda flickor, ibland dem Lotta, afsjöngo, när sällskapet hunnit samla sig, några verser, tillegnade *Lovisa*. Då försvann på en gång det förlänge Lovisa förut anmärkt, och nu syntes hjertat, samt inom detsamma namnet *Lovisa* i transparent, på dess mörka botten.

Det hela var vackert och erhöill ett odeladt och äfven högljudt bifall; men Lovisa syntes tankspridd, och svarade Lotta, som stående henne närmast sakta frågade, hvad hon tyckte om tillställningen.

— Det är alltsammans ganska vackert; men när jag, utan att någon visste af det, i går såg det halffärdigt, förekom det mig som en grafvård, och jag kan ej göra mig fri från detta intryck.

— Ack, den som der finge hvila! suckade Lotta.

— Är du då redan så trött vid lifvet, kära Lotta? frågade en af de andra flickorna, som hört dessa ord. — Hvad skall du icke vara när allt är förbi. Flickan menade dansen denna afton, hvarvid äfven de fingo vara närvarande, kanske deltaga, om lyckan gynnade dem; — men Lotta såg på henne med en högst besynnerlig uppsyn och skyndade bort.

Hvarje mindre behagligt intryck försvann när hon, som var dagens drottning, tillika med de öfriga inträdde i salen, der ungdomen redan var samlad. På ett af Walter gifvet tecken begynte musiken en polska, och alla flöto en stor ring kring Lovisa, som med Walter dansade inuti ringen. Men snart svängde man sig i andra danser, och en mängd konfusioner framlockade ett illa doldt leende på den unga flickans läppar, då hon inom sig och under prat med Walter gjorde sina anmärkningar om denna och hufvudstadens danssocieté.

Dansen fortfor, till mångas nöje, till andras obelåtenhet; här, som annorstädes, var det mera godt om damer än kavaljerer, hvad de dansande beträffar, icke därför, att de gifta herrarne ansågo sig vara för gamla eller styfbenta, tvärtom; baron, ryttmästarn jemte länsmannen och tvenne för detta svenska militärer, alla män närmare femtiotalet, voro de ifrigaste, men af de unga syntes några vara för blyga och försagde, emedan de icke ännu lärt sig dansa, och ortens dandyer: ett par bröder von U., nyss inskrifne vid ryska militären, ett par ingenörer jemte Walter och Marenius, fjeskade endast omkring några utvalda, och således blefvo de andra mindre bemärkta flickorna uran dansörer.

Lotta, med klockarens och kyrkovårdens begge döttrar, innehade den anspråkslösaste platsen i rummet, det vill säga nära dörrn; hvad Lotta tänkte, visste ingen, men de andra stötte hvaran i sidan hvarje gång "unge magistern" med en fulländad dansörs skicklighet och behag, förde Lovisa i den hvirflande vallsen, eller kadriljens invecklade turer.

Obemärkt af de andra, aflägsnade sig Lotta, och med ett "det är qväfvande varmt" trängde hon sig genom den i förfstugan gapande folkhopan, tills hon kom på den folktoma stora trappan, der hon satte sig så afsides som möjligt, med handen stödd mot den brännande pannan.

Trappan var omgifven af löfrika träd, och hon dold i deras skugga; hedanföre på gården stod en gungplanka, der tvenne personer suto i förtroligt samtal och njöto af den vackra Augustinatten. Det var prosten och hans svåger baron Y. Samtalet fördes halfhögt, och tanklöst hörde Lotta blott i början ett och annat ord, men snart väcktes hon genom ett ofta upprepat namn, och nu lyssnade hon med spänd uppmärksamhet till det som följde.

Det var baronen, nu som alltid förande högsta ordet, hvilken fortfor:

— Som jag sagt, vi kunna aldrig göra ett bättre val, och du gör rätt att uppmuntra den unge mannen; med hans praktiska kunskaper och qvicka hufvud går han långt och kan bli biskop med tiden...

— Bror vill väl ändå icke, att jag skall bjuda ut min enda dotter heller! invände den andra.

— Det skall icke behövas, den vore blind, som icke ser att Walter är pinkär i flickan.

Lotta uppgaf en dof suck.

— Hvad var det, inföll prosten. — Mån tro någon kan höra oss?

— Var icke rädd, folket är upptaget af dansen eller musiken, det var endast en vindfläkt, som rörde löfven.

Prosten sade något som Lotta ej kunde uppfatta och fortfor sedan:

— Äfven förmodar jag att den unge mannen ej har någon kallelse till det andeliga ståndet.

— Bah, den kommer nog. Jag skall tala vid Marenius, han förstår nog den saken, och kan känna honom på pulsen, och allt skall gå bra. Han predikar ju så att man med nöje kan höra på honom, och sjelf har du sagt, att du ej kunde önska dig en skickligare Vikarius, ifall du ville slå dig på ro. — Utomdess må du vara säker om, att den gunstig herrn icke gifvit mig anledning att proponera honom informators-befattningen här i huset, om icke han spekulerar på Lovisa och survivancen, och flickan tycks ingalunda vara honom obenägen. Vore han 10 år äldre, uppgjorde jag en annan plan. Nora är, som...

— Hör på godt folk, ljöd fröken Noras gälla stämman i förstugan, har någon af eder sett till Baron? Kort derpå trädde hon ut på trappan med en annan dam, och fortfor: — Jag söker min svåger, som haft den artigheten att engagera mig till nästa dans.

— Uff! pustade baronen. Nu måste jag åter upp och tröska, och är dock helt styf i lederna af nattkylan.

Det var långt lidet på natten. Många af gästerna hade redan begifvit sig bort; men dansen var allt ännu liflig. Då föllo Walters ögon på Lotta och hennes vänner, som nu fingo sig en och annan dans; Lotta var ovanligt blek. En känsla af medlidande tycktes röra sig hos Walter, och synbart förlägen bjöd han upp henne till walls. Hon rodnade starkt och syntes villrådig; likväl följde hon slutligen med.

Efter tvenne hvarf om salen ville Walter upphöra, men icke så Lotta, och då hon vallsade ganska bra och musiken fortfor, höllo de ut en stund. Slutligen fattade prostinnan Lotta i klädningen och ropade: "Vallsa då icke lifvet ur er begge två!"

Lotta drog djupt efter andan, lade handen på det klappande hjertat och sade: "förlåt, — det var den sista dansen"...

Lotta försvann, och när de andra flickorna, något derefter, med en kyss på prostinnans klädningsfoll, ödmjukt tackat för hedern och välfägnaden, och sedan sågo sig om efter Lotta, sades det, att Lotta ensam begifvit sig bort en stund förut.

* * * * *

Några dagar sednare passerades eftermiddagen hos Baron Y. på Holmsjögård. Sällskapet var talrikt, och roade sig i den vackra trädgården. Omkring några krusbärsbuskar stodo fröknarna S. jemte Nora och några andra ogifta damer och pratade, under det de läto bären smaka sig. Ett stycke från dem, likväl få långt, att deras temligen högljudda prat icke kunde höras, var en kastgunga, der en yngre upplaga af båda könen var samlad. Gungan, med afdelning för två personer, var nu upptagen af Lovisa, som satt och Walter, som stod och kallade.

Alltid lika intagen af sina teaterprojekter, anmärkte fröken Nora, att ingen passade bättre än dessa två till de båda älskande i Kotzebue's "Brodertvist" som nu var på förslag.

— Hvilken roll ämnar du välja sjelf? frågade den yngre fröken S., — du må väl inte tänka bli gamla Griponia heller!

— Hvarföre icke det, det kommer ju blott an på, om man spelar sin roll väl, menade Nora, — och gammal blir man nog genom ett och annat streck i ansigtet.

— Fy döden! utropade en af de andra damerna, som... sagt i parentes... säg bäst ut af dem allesammans. — Just derföre, att man skall smeta till sig i syna, undanber jag mig alltsammans. Äfven anser jag denna pjes vara alldeles opassande, med dess många karlroller och att klä ut sig i karlkläder! Nej, jag tackar, derpå går jag icke in.

— Få teaterstycken äro så passande som denna, försäkrade Nora, — ämnet är allvarsamt och moraliskt, och utom den burleska scenen emellan fru Griponia och advokaten uteslutes allt anstötligt. Hvad kostymen angår, uppträder en af de gamla herrarna i nattrock, den andra i syrtut, matrosen spelas af Marenius, och advokaten af August Bryller.

— Och hvem af oss, menar du väl, vill åtaga sig de gamla gubbarna? Låt Walter spela den ena och fendrik U— den andra.

— Det går icke an, svarade Nora, då skulle väl hela familjen U. vara närvarande som åskådare och det önskar ju ingen af oss, eller huru? Och hvem skulle då i Walters ställe bli älskare?

— Å den rollen kunde jag kanske få lust till, sade den unga damen, som förut talat om obehagligheten att — smeta till sig.

— Men då måste du ju äfven måla dig, anmärkte den äldre fröken S., och jag tviflar att mamsell Bryller blir nöjd med en sådan älskare, — det ser ingalunda så ut, tillade hon litet försmädligt.

Denna anmärkning kom dem alla att se mot kastgungan. Lovisa hade stigit upp, stödjande sig mot mellanstolpen. Walter höll sin vänstra arm omkring hennes lif och kastade gungan med en sådan kraft och skicklighet, att den gick till halfcirkeln. — Fröken S. fortfor:

— Den som så låter famna om sig, är visst icke nöjd med en utklädd älskare; — och jag begriper icke huru baron tillåter ett så eget uppförande af denna Walter; hans far skall, efter hvad jag hört, vara någon slags källarmästare eller dylikt.

Ingen svarade på denna frökens anmärkning. Walter och Lovisa lemnade rum åt ett annat par, och Lovisa, som blef varse den nyss omtalade gruppen, skyndade dit och blef mottagen med stor vänskap och hjertlighet.

Nora föreslog då på skämt ett ombyte af älskarerollen. Lovisa antog förslaget med nöje, och ville göra det till alfvare.

— Ser du, hviskade den yngre fröken S. till sin syster — nu var återigen din bitterhet på orätt ställe.

Walter vandrade för att svalka sig i en af sidoallleerna, der genmöttes han af Marenius, och båda togo vägen till en liten skogspark, för att ohörde få språka bort en stund; efter ett och annat likgiltigt prat frågade Marenius:

— Nå, Walter, får man snart gratulera dig?

— Hvertill?

— Till en vacker och rik brud, och survivance i pastoratet efter svärfar.

— Oändeligt gerna till det första, om det bara låter göra sig, men till det sednare har jag ingen lust.

— Den kommer väl också med tiden, och dig hindrar ingenting. — Philosophie magister är du, en omtyckt talare på predikstolen, och nu erbjuder sig ett ypperligt tillfälle, som hundra andra i ditt ställe skulle taga emot med uppräckt händer, icke kan du vara rädd för hvad du ännu behöfver lära! Engång för alla, säg mig uppriktigt, hvad har du emot detta stånd?

— Mycket, och litet, allt huru man vill taga det, men låtom oss lemna det derhän, ty närmare hvarken kan eller vill jag ej för dig utreda mina åsigter af saken. Ett skäl kan jag likväl gifva dig: min förkärlek till poesi och litteratur.

— Du skämtar, huru många andeliga män äro icke utmärkta litteratörer.
En Franzén, en Wallin, en Tegnér...

— Ja, om jag kunde följa deras fotspår...

— Och bli biskop, menar du? Du syftar högt! men hvem vet, du är ung och har gynnare...

— Hvarföre vill du söka öfvertala mig att blifva prest? frågade Walter med forskande blick.

— Af vänskap och till din egen fördel. Alla apparencer äre ju äfven gynnande; du är omtyckt i församlingen, och prostén önskar dig till sin adjunkt. Hvar och en kan se att du tycker om Lovisa, och att hon snart, om icke redan, besvarar din kärlek. Detta ser hennes slägt, och tiger, — den som tiger, samtycker; hvad önskar du mer? Vore jag icke din vän, kunde jag nästan afundas dig, om en sådan känsla ägde rum i min själ. — Du har rätt, och likväl... Jag vill tänka närmare på saken.

— Gör så, och låt mig veta ditt beslut, sade Marenius och aflägsnade sig för att gå baronen till mötes, som syntes på något afstånd.

Walter blef stående några ögonblick, och såg efter den bortgående. — Du kunde afundas mig! o, visste du huru mycket jag afundas din egen sinnesfrid och lättro!

* * * * *

I en rymlig berså sutto fruarna omkring ett bord, läskande sig med de utvaldaste bärsorter från trädgården. Talet föll på den för Lovisa tillställda surprisen i ekparken, och i anledning deraf nämnde prostinnan, att den såkallade "dragon Lotta," som deltagit i sången, nu vore ganska illa sjuk. Hon sade, efter att hafva arbetat hela dagen på åkern, vakat om natten, för att binda kransarna, andra dagen varit till biträde i köket och uppässningen vid bordet. — Nog såg jag att flickan ofta skiftade färg, fortfor den goda frun, — och varnade henne, att ej förkyla sig efter dansen. Utan att vänta på de andra flickorna sprang hon likväl hem, så tunnklädd hon var, men kom icke långt, ty kyrkovårdens döttrar funno henne sanslös liggande vid gångstigen, som går genom deras äng. Hon måste bäras hem; nu har hon stark feber och yrar beständigt, säger modren. Ännu har jag icke velat underrätta Lovisa om Lottas sjukdom, som kanhända är smittosam.

Sällskapet ökades genom baronen, som, åtföljd af Walter och några andra herrar, inträdde medan prostinnan ännu talade. — Stackars flicka! yttrade den förstnämnde deltagande, — redan i afton låter jag ett bud gå till doktor L. och glöm icke, Laura lilla, att höra efter Lotta. Hennes far var en bra karl, och tapper soldat, och miste sin arm i kriget mot ryssarna 1808... med denna underrättelse vände baronen sig till Walter, men denne hade aflägsnat sig.

— Vet du, Mauritz, sade friherrinnan till sin man samma afton, när de voro allena. Jag tror fullt och fast att Lottas sjukdom härrör af en dold passion för magister Walter.

— Ack, min lilla Laura, inbilla dig icke att en frisk och rask finsk landtflickas hufvud är uppfylld af alla dessa ack och o, som spökar i edra tankar, ni, som läsen "La Fontaines romaner", skämtade baronen och kysste sin fru, som suckade:

— Ack, de hårda känslolösa männerna!...

Många hade anmärkt, att Walter mot aftonen varit ur humör; Marenius förmodade att detta var en följd af deras samtal, ehuru han ej kunde utgrunda orsaken; Lovisa trodde att Nora redan underrättat honom om rollernas ombyte, och att hans missnöje härrörde deraf. Hon var smått harmsen på sig sjelf, som gått in på byte; att hon så snart gillat detta förslag, var blott en flyktig artighet mot fröken, och på det de andra flickorna ej måtte tro att Lovisa så oändeligt gerna ville ha Walter till älskare, hvilket de säkert eljest hade sagt.

Andra dagen var det postdag, det vill säga den dag, då härifrån afgick ett bud till närmaste postkontor, för att afhämta de bref, som tillhörde dem bland sockneboerne, hvilka förenat sig om denna

inrättning, äfvensom att aflemna deras egna. Lovisa skref hela morgonen till en af sina förra pensionskamrater i Åbo, så väl för att uppfylla ett gifvet löfte, som af ett för unga flickor vanligt behof, att meddela sig åt någon vän.

Brefvet handlade om resan, festen och de bekantskaper hon förnyat med grannarna — allt under liflig saknad af hvad hon lemnat...

Postscriptum innehöll följande:

"Föreställ dig min öfverraskning, då jag här såg den gentile Walter, för hvilken ni alltid brydde mig så snöligt. Han är nu här hos oss såsom informator för mina bröder. Han, som alla ansågo för så rik och oberoende!... Skratta du, och kalla mig egenkär åter, om du så vill, men jag tror att något ligger under denna tillställning. Huru många romaner och komedier utveckla ej sådana intriger?"

"Apropos af komedi och spektakler! Jag torde snart komma att uppträda som prima donna vid en liten sällskapsteater på Holmsjögård. Mera en annan gång, från din vän

Lovisa."

Samma dag var Walters tid så upptagen af skrifning för egen räkning och af disciplarnes undervisning, att han blott visade sig under middagen och som alla anmärkte, synbart förstämd.

På eftermiddagen vandrade han, för att besöka ryttmästaren, som var opasslig och ej varit med i gårdagens sällskap hos baronen.

Walters väg förde honom förbi Dragontorpet. Villrådig stannade han vid den gångstig, som förde till stugan. Då såg han Lottas mor komma utför den väg han lemnat, bärande en kruka med vatten, som hon hemtat från en aflägsen källa. Han inväntade henne, och frågade huru det nu stod till med hennes dotter.

— Dåligt, mycket dåligt, herr magister, svarade hon bedröfvad. — Hon yrar allt jemt, och klagar öfver en så brinnande törst, och fastän både prostinnan och i dag baronessan varit så hederliga och skickat henne så rara soppor, vill hon blott ha kallt vatten, från källan i Kyrkby ängen; derifrån kommer jag nu...

— Hvad säger hon då under sin yrsel? frågade Walter, icke utan att litet sväfva på målet.

— Ja, hvem kan få reda på sådant, menat magistern? Ofta ropar hon på mamsell Lovisa, ja till och med på magistern sjelf. Talar om blommor, kransar, hjertan och dylikt. Ibland vill hon ha papper, och säger att hon skall skrifva till mamsell Lovisa...

— För all del i verlden! låt henne icke få sin vilja fram, varnade Walter ifrigt. — Hon kunde under er frånvaro skicka någon med en sådan billet, uppfylld af galenskaper, till mamsell Lovisa, som ännu är okunnig om er dotters sjukdom. Man är högst ängslig, för att hon skall komma hit, då sjukdomen säkert är smittosam... Jag går nu till ryttmästarbostället, och träffar der, som jag tror, doktor L. I sådant fall, ber jag honom komma hit...

— Ack, han var här redan i morse, och skref ett långt recept, som Post-Ante tog med sig, då han for bort i middags. Doktorn säger det vara scharlakansfeber.

— Så mycket mer skall ni akta mamsell Lovisa ifrån att komma till er dotter, och nu Guds frid! Han gick, men vände snart åter om. — Ge ingalunda skrifdon åt Lotta, varnade han ännu en gång — ty så nyttig skrifkonsten är för en frisk, så farlig är den för en febersjuk menniska.

— Ja, nog har magister Brummerus haft besvär att lära Lotta både räkna och skrifva, men få nu se hvad nytta hon har af det? Jag tror aldrig hon kommer sig mer, sade modren och torkade bort tårarne med afvig hand.

— Misströsta ej! hon är ung och stark, sade Walter och gick — hvad han tänkte och önskade veta vi ej.

Postbudet återkom, och medförde nedanstående bref till Walter:

T—s 182..

'Min käre son!

När jag gillade ditt beslut, att på obestämd tid taga kondition hos prosten Bryller, var det min tanke, att snart kunna lämna dig en ansenlig penningremiss, för att kunna hjälpa dig

framåt, på den bana du beslutar välja för framtiden. Orolig öfver ditt obeslutsamhet, tyckte jag du der kunde hafva tillräcklig tid och rådrum att besinna dig på detta val, utan att frestas till öfverflödiga utgifter, tills du uppnått den af dig sjelf bestämda åldern af 24 år, hvilket snart inträffar; men ett gammalt ordspråk säger att "menniskan spår, och Gud rår!" och så är det äfven här...

Jag har väl aldrig med tydliga ord talat med dig om mina affairer, men nog måste du, med din skarpsynthet, insett att dessa på långt när icke äro så goda, som man i allmänhet trott. Min kredit är i aftagande och flere f—bannade konsis... men hvarföre berättar du saker, som du icke förstår? — Nog af, för att icke bli ruinerad, måste jag i det längsta behålla det yttre skenet, och alla apparencer äro klena. Jag har alltid förmodat, att du icke haft någon böjelse för prestståndet och äfven sjelf aldrig tänkt ditåt, men en sådan har dock alltid ett säkert brödstycke, och munläder felas dig icke...

Jag har låtit underrätta mig, att din principal är gammal och rik, och har en ung och vacker dotter. Det vore ju en god spekulation för dig!

Din mor ber dig äfven tänka på den saken'...

Detta bref bestämde Walters beslut, och några ord, framkastade till Marenius, som åter förde dem till baronen, voro tillräckliga att befordra planens framgång.

Att Lottas sjukdom länge ej kunde blifva någon hemlighet för Lovisa, inser man lätt; men frånvaron och förströelser hade hos henne afkyt barnavänskapens värma, och fruktan för smitta kom henne kanhända väl till pass, då hon under denna tid var intagen af nya tankar och känslor, likväl lät hon dagligen genom bud underrätta sig om Lottas tillstånd.

Ung, liflig och oerfaren, intagen af Walters förledande egenskaper, var hon smickrad af den uppoffring han gjorde för hennes skull; ty Walter hade med så mycken klokhet låtit påskina, att blott hans innerliga kärlek till henne var orsaken hvarföre han försakade att välja en annan bana, der hans kunskaper och relationer kunnat föra till en högre och utmärktare verkningskrets, så att han i utbyte, för sitt bifall till prostens önskan, erhöi löfte på dottrens hand, om han kunde vinna hennes hjerta. Hon egnade honom således nu den hängifvenhet och uteslutande dyrkan, som föremålet för den första kärleken alltid erhåller af det unga hjertat, när det finner sin känsla besvarad, och inbillade både sig sjelf och andra, att han redan i Åbo intresserat henne mer än någon annan.

Hvarföre och hvarigenom, det frågade ingen; de funno det så naturligt, att en ung man, med Walters utseende och behagliga verldsmannatakt, intagit en ung flicka.

Hade Lovisa, mer än andra flickor af hennes ålder och i de förhållanden hon vuxit upp, kunnat analysera sina bevekelsegrunder och känslor — med en uppriktig sjelfpröfning, då skulle denna ungefär varit så här:

"I hemmet gjorde man allt, för att göra mig bortskämd och egenkär. Ingen var välkommen hos mamma, som icke förstod att fjäsa för mig, ifrån det jag lemnade vaggan. Onkel skämtade alltid öfver äldre flickor, sade att jag måste bli brud vid 15 år och talade oupphörligt om vackra och rika friare; skrattade åt sin frus åsigt om själens sympati, och att man kan vara förnöjd med litet, blott man njuter det med den man älskar. Han kallade det för idel romangriller..."

"Jag hade från barndomen lärt mig att högt uppskatta onkels omdömen; ty pappa, — det har jag nog blifvit varse — gör alltid som denne vill. Väl runkade pappa alltid missbelåtet på hufvudet, när onkel talade om pensions-resan, men den skedde likväl. Onkel spådde också alltid, att jag der skulle väcka uppseende, och föra hem en elegant fästman. Nå väl, det har jag äfven gjort, ty positift kom Walter för min skull hit."

"Hvem var väl mera omtalad och observerad af alla, än Walter? hvem klädde sig med mera smak? hvem dansade bättre? hvem arrangerade ett lustparti bättre, än han? Derföre var han äfven omtyckt af damerna, och afundad af sina kamrater. Visst var det ock några af de förra, som ville veta att han var vidlöftig och sjelfkär, men det var säkert derföre, att han ej brydde sig om dem."

"Ma-bonne hade tyckt så med, men snart blef han en af hennes favoriter och alltid bjuden på hennes små tillställningar; han gjorde deremellan visiter, och språkade då om poesi och dramatik, för hvilken hon svärmade. I början syntes han knappt märka mig, men på en gång blef han uppmärksamheten sjelf, och alla, till och med Ma-bonne, brydde mig jemt för honom."

"Ack, om de nu visste att jag är hans fästmö, huru många af flickorna skulle lite då afundas mig! Så snart vi bli gifta, måste han föra mig till Åbo på en liten tid; vi göra då visiter hos våra bekanta."

"Hvilket uppseende jag skall väcka med min vackra man och valda toalette! Det är väl sant, att på visitkortet endast kommer att stå: pastor Walter med fru; — men onkel säger, att han nog går till Biskop, med tiden! Om han icke blir Biskop, kan han åtminstone bli prost eller Professor..."

Men Lovisa var icke tillvand att göra sig reda för det förflutne. Hon lefde i det ljufva närvarande, med ett ungdomligt sinne, med framtiden och dess nöjen i perspektiv. Ingen hade med allvar upplyst henne om hennes tillkommande pligter. "Vett och förstånd kommer nog med åren," var prostinnans favorit-term.

* * * * *

Lotta höll nu på att tillfriskna; hennes ungdom hade segrat öfver den häftiga sjukdomen, men den hade kvarlemnadt bedröfliga spår. Hennes bröst hade lidit, håret lossnat, och tungsinthet hade lagt sig öfver hennes själ, som förundrade alla, till och med den erfarna läkaren.

Då all fara var förbi, besökte hon Lovisa, som rördes ända till tårar öfver att finna henne så förändrad. All den skönhet, som frapperat Lovisa vid åsynen af Lotta, då hon såg henne första gången efter sin hemkomst, var nu sin kos.

Gerna hade Lovisa meddelat Lotta nyheten om sin förlofning, men hon hade gifvit både Walter och sina föräldrar ett löfte att ej yppa det ännu så tidigt. Föreningen var utsatt till nästkommande första Maj, och Walter väntade blott på att prestvigas, för att med allvar egna sig åt de förrättningar som åtfölja lärarekallet. Emellertid hade han högeligen önskat att deras förbindelse skulle hållas hemlig, och då äfven föräldrarne tyckte det vara bäst, att den ej så tidigt blef ett samtalsämne för socknen, förstod Walter, i andras närvaro, så väl spela den fremmande, att ej engång husets betjening anade rätta förhållandet.

En morgon, i slutet af September, gick Lovisa åter för att se efter Lotta. Af modren, som hon mött på vägen, hade hon hört att Lotta haft en orolig och sömnlös natt, hvarföre modren fruktade för ett återfall af feber.

Då Lovisa inträdde i stugan, höll Lotta ett skrifvet papper i handen; det var de verser man sjungit på Lovisas namnsdag och som Walter hade skrifvit.

— Jag har så många gånger ärnadt fråga mamsell, om obeliskan ännu står kvar, sade Lotta.

— Redan andra dagen togs den bort, svarade Lovisa, — men kransarna hängdes på träden, till ett minne.

— Påminner mamsell Lovisa sig den önskan jag yttrade när vi stodo der?

— Det gör jag icke. Du måste komma mitt minne till hjälp.

— När mamsell sade, att tillställningen liknade en grafvård, önskade jag att få hvila der; vill mamsell, när jag är död, laga så, att jag får denna önskan uppfylld!

— Kära min flicka, tala ej så der besynnerligt, inföll modren, som nyss kommit in och hört dessa ord. — Nog blir du med Guds hjälp frisk och rask igen, och när du dör, så må du väl få ligga i vigd jord, du som andra, och ej bli begravnen som ett kreatur i skogen.

Lotta teg, men smålog sorgset. Sedan modren gått ut, sade hon:

— Det är kanhända barnsligt af mig, men jag tycker att jag der skulle hvila så skönt...

Lovisa ansåg det vara bäst att gå in i den sinnessjuka flickans idéer, och sade vänligt:

— Du bör icke oroa din mor med att prata sådant, men om du dör förr än jag, och jag kan uppfylla din önskan, så gör jag det.

Lotta tog hennes hand, tryckte den hårdt och sade blott:

— Tack!

På hemvägen mötte Lovisa Walter, som sökte henne, för att med all försigtighet underrätta henne, att prosten, som om aftonen förut lagt sig frisk och munter, om natten blifvit rörd af slag. Lovisa hade, för att njuta af den vackra morgonen, gått ut så tidigt, att hon ej enligt sin vana helsat på sin far, som alltid låg länge om morgnarna.

Walter satte sig genast till häst, för att i flygande fart rida till deras läkare. Lovisa ilade till fadrens sjuksäng.

När läkaren kom, närmare afton, tröstade han de sörjande med den försäkran, att prostens lif denna gång var utan all fara, och att han hoppades att sjukdomen snart skulle ha en öfvergång, likväl förmodade han, att en länge vidhållande slapphet och ett häftande på målet blefve en säker följd af denna attack.

Denna händelse föranledde behovet af en skicklig medhjelpare, och Walter påskyndade nu sin examen och prestordination så mycket som möjligt, hvarföre han ock genast reste till ———.

Att Walter, under den tid han beredde sig till denna afgörande resa, märkbart förlorat sitt förra sällskapliga lynne och sällan lemnade sitt rum, ansågs för en naturlig följd af hans trägna studier; likväl fälde Lovisa mången tår af ledsnad, der han satt vid fadrens sida, för att roa honom med läsning i, för hennes barnsliga sinne, allt för allvarsamma ämnen, hvilka hon egnade så ringa uppmärksamhet, att hon äfven mången gång, af den numera af sjukdomen kinkig blifna gubben, erhöil förebråelser för tankspriddhet och ett för mycket verldsligt sinne. Lovisa trodde att hela världen hade förändrat sig.

Hon hade icke varit på länge hos Lotta, som nu äfven var bättre, men, efter hvad hennes mor, som ofta var i prostgården, sade, ännu var utan krafter till att arbeta.

— Hon roar sig emellanåt med sin skriföfning, och syr ibland på några för länge sedan beställda prestkragar, sade gumman.

Den enda af sina fordna lekkamrater och bekanta Lotta numera gerna såg, var kyrkovårdens Elsa, som stundom kom till henne.

Ehuru förlofningen emellan Walter och prostmamselln ännu ej blifvit offentliggjort, kunde dock ingen förbjuda människorna att gissa och prata: här som annorstädes, förlofvade, ja, till och med lät man ofta ryktet föreläsa folk, innan kontrahenterna kanhända ens tänkt på saken.

En inre aning, kanske äfven någon visshet, att Lotta tyckte om Walter, hade afhållit Elsa ifrån att meddela henne de rykten, som voro gängse, om en förlofning emellan honom och Lovisa. Elsa var sjelf brud, och finkänslig nog att finna, det en sådan nyhet skulle vara sårande; hon hade skickligt nog öfvertalt Lottas mor, att aldrig tala derom med sin dotter. Lottas mor var också icke någon som pratade i fävitko. Hon var en af dessa tystlåtna, reflekterande qvinnor man ofta finner bland finska allmogen.

En afton efter Walters bortresa titt ——— gick Elsa åter till torpet; hon fann der före sig en grannqvinna, hvilken som en afgjord sak omtalade prostmamsellns förlofning och snara bröllop med magistern. Lotta satt blek och tyst, men hennes frågande blick sökte i vännens ansigte bekräftelse på hvad hon hörde. Elsa sade då, att detta endast var ett löst rykte, som förmodligen härrörde deraf, att herr Walter rest bort för att ta examen och låta prestviga sig, för att under prostens sjuklighet kunna sköta dennes syssla.

Lotta skrattade nästan hemskt, tyckte Elsa, men sade blott de orden: "vacker prest!"...

— Då blir säkert Elsa den första brud, som den nya presten kommer att läsa vigselorden öfver, menade grannqvinnan, som icke hört Lottas ord.

Lotta satt sedan tigande och dyster, tills Elsa skulle gå; då slog hon armarna om hennes hals och hviskade:

— Hans välsignelse ger ingen lycka! — Men jag skall be Gud för dig, att du blir en lycklig brud; bed du Honom också för mig, det kan behövas!...

Elsa gick, utan att veta hvad hon skulle tänka; det sannolikaste var att Lotta åter yrade, men tyvärr erhöil både hon och andra snart en förfärlig upplysning om Lottas ord.

Detta passerade om Thursdags afton. Tidigt om Lördags morgonen kom Lottas mor till prostgården och frågade om hennes dotter var der, men fick ett nekande svar. Gråtande berättade hon då, att sedan hon och Lotta lagt sig om aftonen förut, hade den sednare åter stigit upp, och modren hade äfven i sömnyran hört att hon öppnat och tillslutit stugudörren, men fäste sig icke vid detta, ty Lotta hade, den sednare tiden, ofta vankat orolig omkring i rummet. Men när hon sjelf helt bittida steg upp, för att börja baka och sätta eld i ugnen, då var Lottas bädd tom, och den yttre dörren ostängd. Nu hade hon och lilla Janne fåfängt sökt henne ikring hemmet och hos de närmaste grannarna, men ingen hade sett henne. Modrens sista hopp hade varit att finna henne här, och hon vred nu sina händer i stum förtviflan.

Det blef en allmän uppståndelse. Prostinnan skickade ut folk, för att söka den saknade, men alla kommo med oförrättadt ärende tillbaka. Man måste beväpnat sig med tålmod och afvakta tiden, menade alla.

Oaktadt sin kärlek för systemen, och den ångest, hvori han såg modren vara, glömde lilla Janne bort icke sitt nya flarnskepp, som han lät segla i en liten grund vid af Holmsjön. Snart blef han varse något som stöt på vattnet och af vinden sakta fördes till stranden. Det var en vissnad krans af törnrosor och blåklint, och gossen igenkände den genast för densamma Lotta burit, då det stora kalaset var i prostgården. Häpen öfver att finna den här, tog han både krans och båt, för att skynda till modren, men upphanns på förvägen af vagnen från herrgården. Deruti satt baron och hans fru, som ämnade sig till prostgården; äfven de hade redan hört om Lottas försvinnande. Gossen, som de genast igenkände, tillfrågades om man fått reda på henne.

— Icke som jag vet, svarade han, — men här har jag hittat Lottas blomkrans i vattnet vid sjöstranden; nog har hon sjelf burit dit den, ty i aftons hängde den ännu på stuguväggen.

— Milde Gud, förbarma Dig! ropade baronessan och vred sina händer.
— Då har hon säkert gått och dränkt sig!...

Gossen började gråta. Kusken fick befallning att taga honom upp vid sin sida, och man skyndade till prostgården.

Der utbredde deras sannolika förmodan en allmän förskräckelse.

Folket sändes ut med båtar och ekstockar, för att eftersöka med noten; de funno ock mot afton den olyckliga flickans lik. Hon var klädd i samma hvita klädning, som hon burit den så ofta omtalade dagen, hvilken syntes hafva varit en vändpunkt i hennes lif.

Sedan man förgäfves försökt alla medel att återkalla Lotta till lifvet, fördes hon hem till torpet. Ännu en gång skulle hennes hvilosäng bäddas i modershemmet.

* * * * *

Holmsjögårds herrskapet intog som vanligt sin söndagsmiddag i prostgården, äfvenså Marenius, som predikat högmässan och dervid hållit ett varmt och uppbyggligt tal öfver den olyckliga händelsen.

Man beklagade modren, undrade hvad som kom åt flickan och talade slutligen om hennes begrafning. Enligt gammal sed borde hon i all tysthet få sitt hvilorum i det hörn af kyrkogården, som är bestämd för sjelfspillingar.

Icke utan en rysning erinrade Lovisa sig Lottas sista bön till henne, och sitt eget löfte, men framställde det likväl som sin egen önskan för de närvarande, sägande, att om det vore enligt med hvad kyrkolagen tillät, skulle det säkert vara långt mindre smärtande för modren, och äfven för Lottas bekanta, om hon begrafdes på ett ställe som icke ansågs för nesligt.

Prostinnan satte sig i början mycket emot förslaget, men då Lovisa tog henne afsides och förtrodde henne, att det varit Lottas allvarliga önskan, så verkade vidskepelsen mer än Lovisas böner och hennes svägerskas öfvertalande. Mången tror ännu i dag, att om ej den döende erhåller det hvilorum den önskat sig, finner den ingen ro i en annan graf.

Dagen derefter hemväntades Walter från sin resa. Lovisa, åtföljd af sina bröder, for honom en half mil till mötes med vagnen. När det första glada återseendet var förbi, och han intagit fjerde platsen i vagnen, underrättades han om hvad som händt under hans frånvaro. Den blekhet, som dervid betäckte hans ansigte, tillskref Lovisa hans deltagande öfver ett sådant olycksfall i allmänhet, och uppbjöd hela sin förmåga att muntra och förströ honom; hon lyckades omsider, i det hon talade om den högtidlighet, hvarifrån han nu kom.

De voro redan hemma, och modren närvarande, när Lovisa frågade, om han ville uppfylla en bön af henne. "Hvilken önskan skulle väl min dyrkade Lovisa kunna hafva, som jag icke ville uppfylla, om det står i menlig förmåga," försäkrade han. Hon bad honom då inviga det omtalade stället i parken till graf åt Lotta, och jordsätta henne der.

Han studsade, — detta hade han icke förmodat. Hans löfte var likväl redan gifvet, och han bekräftade det med ett hastigt "Ja", men aflägsnade sig.

När Walter om afton som upp i sitt rum, såg han ett ljussken glimma mellan träden i den aflägsna parken. Det var dödgräfvarens lykta.

— Med denna förrättning skall jag således tillträda mitt ämbete, sade han för sig sjelf, med en ovillkorlig rysning. — Skall detta vara ett omen? Det är bara vidskepelse och inrotade fördomar, som den upplyste sätter sig öfver. Likväl är det lyckligt, att ingen synes ha någon aning om att jag är en omedelbar orsak till flickans död, — men hvad rår jag för det att den tokan tog allt för allvar, hvad jag sade henne, och hvad jag sagt så många andra förut. — Nå, vacker var hon, och älskade mig uppriktigt,

som jag tror, och skulle icke Lovisa varit, så... hvem hvet huru allt nu varit. — Jag vore icke prest nu, icke bunden vid... Jag vore fri, och Lotta hade nog följt mig, ty hennes hjerta var för blodigt att trifvas här, och fåfång var hon, som hvarje annan qvinna. I en stad hade hon icke fallit på den dårskapen att dränka sig. Hon skulle nog tröstat sig, — om jag blifvit henne otrogen, — och betalt lika med lika.

Så sökte han genom sophisterier att tysta ner den röst, som anklagade honom, när han var allena; men åsynen af Lovisa skingrade genast alla mindre behagliga känslor, och på fullt allvar fattade han den föresatsen, att vara henne trogen och i hennes kärlek finna sin lycka.

Hela familjen, Lottas mor och tjenstefolket i prostgården voro närvarande vid ceremonien. Walters yttre var högtidligt och — lugnt; det inre skådade blott den, som utgrundar själens djupa gömmor.

Baronessan var den enda bland familjen, som misstänkte att en hemlig kärlek varit i fråga emellan honom och den döde. Hon betraktade derföre Walter med forskande blick; men ingen mine, intet ord förrådde något närmare deltagande, hvarföre hon trodde sin misstanke vara ogrundad, så vida den rörde honom, men behöll sin öfvertygelse om Lottas böjelse för honom.

Jorden hade inneslutit den olyckliga Lottas stoft i sitt moderliga sköte. Först hvirflade de gula löfven, upprörde af November-stormen, i vilda danser öfver den ensliga grafven, sedan kom vintern med sitt hvita täckelse och söfde dem till ro. — Så är det äfven med sorgen i människans hjerta; den utbryter först i klagan och jämmer: då kommer tiden, som lugnar och betäcker allt med sitt välgörande hölje... men äfven goda människor bidra med sin omsorg till det försonande varfvet...

Så var det äfven nu, i anseende till Lottas mor; Marenius föreslog en insamling, på det art gumman kunde göra en resa till sina släktingar i Österbotten, ... och ingen deltog ifrigare i detta förslag än Walter.

Baron tog gossen till sig, till dess han kom till den ålder att han kunde komma i någon handtverkslära. Sålunda tröstad, öfver sin och lilla James framtid, hade hon rest bort, sedan hon bedt prostinnan om rum för en kista på vinden i prostgården; den innehöll allehanda saker, som hon icke nu kunde eller ville ta med sig, sade hon gråtande. Man förmodade att de tillhört Lotta.

Hennes bortresa från orten var en lättnad för alla, hvilka gerna ville glömma en så sorglig händelse, om hvilken hennes åsyn länge varit dem en påminnelse.

Som läkaren förutsagt, tillfrisknade prosten efter hand såvida, att han gick uppe, åt och drack som förr, men sjukdomen hade kvarlemnadt en slöhet i tanken och minnet, som tillika med ert svårt häftande på målet satte honom ur stånd att sköta sin syssla. Allt berodde således på Walters skicklighet och verksamhet, och han visade sig äfven bördan vuxen. Han tog sockneskolan under sin synnerliga vård, vann församlingens bifall till ett förslag om en ändamålsenligare fattigvård, m.m. Oaktadt alla dessa göromål, fortfor han att vara den omtyckte sällskapsmannen, den uppmärksamma förtjusta älskaren, med ett ord, den fulländade verldsmannen.

Vintern förgick fort nog. Prostinnan var ifrigt sysselsatt att rusta med sådant, som anses nödigt för en ung och rik bruds utstyrelse, men saknade mycket Lotta, som hon just låtit lära sy fina och granna linne- och hålsömnader, på det att hon skulle ha nytta af henne vid ett sådant tillfälle, sade hon, — nu måste hon anlita fremmande dyrlejdade personer...

För Lovisa försvann tiden under skämt, smek och omvexlande förströelser, ty för att göra fröken Nora till viljes instuderade hon den ena rollen efter den andra, utan att någon pjäs likväl någonsin fördes upp, ty teatersällskapet blef aldrig rätt ense om saken, emellertid var man jemt sysselsatt med declamation, sångöfningar, rollers inöfvande, omsorgen för garderoben och dylikt, och innan man visste ordet af hade man den första Maj i händer.

Under Julhelgen hade kyrkovården hållit ett, hvad man på landet kallar, "dundrande" bröllop åt sin dotter. Baron Y—s och prostgårds-herrskapet, jemte nästan alla ståndspersoner deromkring samt alla närmare och aflägsnare släktingar och vänner till brudparet voro bjudna. Marenius förrättade på Elsas uttryckliga önskan vigseln; denna önskan föranleddes af Lottas sista ord till henne. Ehuru mörka och obegripliga, ingåfvo de flickan en oförklarlig motvilja att låta viga sig af Walter.

Vi ärna ingalunda besvara någon med en beskrifning öfver något så trivialt som ett landtmannabröllop i vårt eget land. — Vår afsigt är endast att låta våra läsare lyssna till tvenne — gummors prat.

Den ena är enka efter en hemmansbrukare i grannskapet; den andra en treflig och allvarsam borgarhustru från Helsingfors, faster till bruden och barnfödd i denna by.

Sedan dansen kommit väl i gång, satte sig de båda kvinnorna, som icke råkats på flere år, i ett hörn

af rummet, och språkade om gammalt och nytt samt gjorde sina små anmärkningar öfver brudparet och gästerna.

Brudsvenerne, eller som de här kallades marschalkarne, skulle efter gammal sed se gästerna till godo, med att passa upp och deremellan dansa med bygdens tärnor; men en af dem, en ung man med ett hyggligt utseende och klädd i sjömansdrägt, syntes vara antingen trött eller likgiltig för nöjet, ty så snart han tjenstaktighet icke togs i anspråk, höll han sig aflägsen från det glada hvimlet. Detta anmärktes snart af borgarmadamen, och hon frågade hvad del var för en.

— Drar ni intet känsel mera till er egen gudson Erik? frågade den andra. Det är ju min yngsta gosse; men det är sant... ni har ju inte sett honom på flere år. Han var munter och rask då, men nu är han en sådan hufvudhängare, som hvarken bryr sin om dans eller lekstuga; det var göra nog med att få honom hit.

— När bror min i fjol vintras var hos oss i Helsingfors, sade han att Erik var så vigilant och arbetade på att kunna lösa ut den äldre brodren från hemmanet, efter dennes håg står till stadslifvet, anmärkte den första.

— Ja det var då, det, svarade Eriks moder. — Ni minnes välan dragonenkan, hon, österbottningskan, som baron lätte bo qvar i torpet, sen man hennes blef död?

— Jo, jo, nog minnes jag dem begge två; ryssen högg ju armen af honom i kriget. Det var ju deras dotter, som gick och dränkte sig i somras?

— Det var i höstas. Den flickan gjorde både sin och andra mödrar sorg, sade hon, och stötte den hoprullade hvita lärftsnäsduken mot ögonen, och fortfor sedan: — Det var just för den flickans skull min Erik stretade och arbetade dag ut och dag in, ty han var liksom förtrollad i henne. Men Gud styrde nu, som alltid, till det bästa, ty Lotta var ingen flicka som passade för Erik. Nog såg hon fager ut, men högfärdsandan regerade inombords! Hennes tanke stod bara till stadslifvet också, allt sen prostinnan kostat på henne och satte henne i stan för att lära sy ut; sen var allt annat arbete för tungt och simpelt, kan tänka.

— Jo, jo, så går det, anmärkte den andra. — Jag kunde berätta er hundra sådana exempel ifrån vår stad. Alla sämremansbarn, som nu växer upp, bli bara sjuklingar eller utsväfvande stackare, ty de lära sig nu då att sy fint och grant, och ingen hålls mera till spinnrocken och väfstolen, eller några sysslor; de som icke ha lust för sitt arbete, löpa först omkring med försäljningsbröd, och passa sedan upp sikterarna. Herrskaperna få antingen skaffa sig pigor från landet, eller hålla till godo med sådana der som polisen nödgas drifva i tjänst; — men huru var det med Lotta? Tyckte hon om Erik, hade hon väl blifvit bättre med tiden; hon var ju ung ännu?

— Nog trodde gossen så, och för att snarare få pengar åt brodren, for han bort i våras med en skeppare, som förde hans plankor och annat virke till... jag mins icke nu hvad stället heter. Under tiden förde olyckan hit den der presten ni nu ser dansa der med fröken Nora, och som i vår skall gifta sig med prostens dotter. Nå väl, i honom blef Lotta lika förtrollad, som Erik var i henne; och aldrig går det ur mig, att icke det var för hans skull hon gjorde af med sig.

— Han tyckte då således om Lotta?

— Ja, hvem förstår sig nu på sådana herrar, och hvad de tycka och inte tycka? Han, som talar så grant på predikstolen, att en stackare inte förstår fjerndelen, kan nog prata öronen fulla på flickorna, utan att just mena någonting. Lotta, som trodde sig vara klokare än vi andra, blef väl också narrad...

— Han skall ju vara fasligt omtyckt i församlingen, och blir säkert prostens efterträdare, sade svägerskan för en stund se'n, invände madamen.

— Jo, jo, nog lär det så gå. Herrskaperna häromkring strömma till kyrkan när han predikar, men vi enfaldiga menniskor, tycka ej att det är det rätta Gudsordet! Tacka vill jag Marenius, se det är en prest, det, både för fattiga och rika! men han skall bort härifrån, säges det.

— Hvad sa' Erik, när han som hem?

— Lotta var då illa sjuk, och han sörjde så förfasligt, och ville gå till henne, men hennes mor släppte honom icke in; ty doktorn hade strängt nekat det, sa' hon. Då for han ut igen till sjös, ty han trufdes icke hemma, och när han då kom tillbakas, var hon redan död. Nu går han der och hänger hufvudet, och vantrifs, men det blir väl bättre, ty han är en bra gosse, som fruktar Gud och hedrar fjerde budet

Vi hafva troget anført detta samtal, och lemna åt läsaren att sjelf deraf draga sina slutsatser.

* * * * *

Med glada förhoppningar på framtiden, gånge föräldrarna, på deras adertonde bröllopsdag, sin dotter åt den af dem så firade mannen. Baron Y., som skröt af att vara upphofven till denna förbindelse, gnuggade händerna af fröjd. Alla voro således nöjda och lyckliga. Vi gjorde kanhända bäst att sluta vår lilla novell under så goda auspicer... men, "så många hufvuden, så många sinnen", säger ett gammalt ordspråk; detta gäller äfven om läsare och läsarinor.

Derföre bedja vi dem, som endast och allenast läsa för sitt nöje, och alltid önska ett godt och muntert slut på hvad de läsa, det vill säga: med ett eller par bröllop, och der de unga paren försvinna från skådeplatsen under smekmånadens sälla period, — att nu anse berättelsen vara slutad.

De åter, som läsa för nyttan, i det de reflektera öfver människorna och lifvet, och som vilja betrakta huru skörden beror på utsädet's godhet, hänvisa vi till följande blad.

* * * * *

Vi förflytta läsaren tre år framåt i tiden.

Prosten Bryller är nu död, ett nytt slaganfall slutade hans dagar, året efter hans dotters bröllop. Sönerna ha gått in vid militären och äro borta hemifrån. Prostinnan, rask och kry efter sin hushållning med samma drift och omtänka som förut. Som mor är hon allt lika svag och fåfång, och anser sin dotter för det mest älskvärda fruntimmer. Väl medger hon att Lovisa alls ingen fallenhet har för husets inre trefnad och vård, men lugnar sig dermed, att det vore nog orättvist att fordra, det hon, ung och firad, en prydnad för sällskapslifvet, genom sina behag och talanger, skulle tråka med "Märtas bekymmer." — En annan sak hade det varit med henne sjelf; en ringa bemedlad fröken, var hon en äldre halvesyster till Baron Y. och berodde af hans godhet, tills hon inträdde som matmor i prostgården. Hon hade således alltid fått gripa sig an; hon hade äfven gjort det med nöje och haft den tillfredsställelsen, att äfven derigenom se husets förmögenhet förkofra sig. — Men för hvem hade hon stretat, om icke för sina barn. Gossarna hjälpte baron nog fram i verlden; han var ju barnlös sjelf, — men hennes dotter skulle nu bara glädja sig åt lifvet, menade gumman. Under det Lovisa var i pensionen hade hon äfven, sin man ovetande, skickat mången nätt summa för detta ändamål.

Lovisa njuter äfven nu i fullt mån af sin frihet, är upptagen af besök och återbesök, leker med sin lilla flicka emellanåt, syr tapisteri och virkar med perlor och gör blommor, för sig sjelf och till presenter åt sina vänner. Deremellan spelar och sjunger hon, samt läser romaner långt in på nätterna, med ett ord: sysselsätter sig som det egnar ett barn af goda tonen.

Walter är omtyckt och firad af den högre klassen, aktad, ehuru mindre älskad, af den lägre. Han för sig med det allvar och den värdighet, som det egnar prosten Bryllers efterträdare.

Till sitt utseende har han betydligt förändrat sig, ty han har magrat och fått en gulaktig anletsfärg. Stundom synes ett dystert moln på hans panna, hvilket försvinner så snart han visar sig bland främmande, men hemma är det numera en hvardagsgäst. De första åren, då dess moln ännu voro sällsynta, sökte Lovisa genom smek och muntra upptåg jaga dem på flykten, och lyckades äfven alltid; men allting blir enformigt med tiden och unga frun ledsnade sluteligen.

Under den nu förstförflutna sommaren hade ett utländskt fruntimmer, — en af de många, som nu af nyfikenhet besöka vårt fosterland, — hyrt ett ställe i kyrkbyn och bodde der några månader, under den vackra tiden. Hon var en infödd fransyska, likväl af polskt ursprung, och gift med en ryss. Förtjust att här på landet finna dem som talade hennes modersmål, blef hon en daglig gäst i prostgården, och sällan förgick någon dag utan lustpartier och nöjen, som landet och den närmaste staden kunde erbjuda.

Med lif och själ upptagen af dessa förströelser, försummade Lovisa alldeles sin man, och allt djupare fårades hans panna. Dock, i sällskap och utomhus, var han ännu alltid den underhållande sällskapsmannen. Lovisa insåg att detta var förställning, likväl borde icke hon, som så mycket vårdslösat honom, ansett sig vara försummad af honom, och till och med låtit denna tanke någon gång iklädas ord.

Han svarade ej, men en blixtnöje framljungade då ur hans mörka ögon, som skulle bragt hvarje annan mindre lättsinnig qvitum till besinning.

Lovisa var för mycket fjäsad, för att tro sig vara förbunden att uppoffra sina nöjen åt en pedantisk och knarrig man, som Walter nu syntes henne vara. Det sista året hon tillbragt i Åbo, hade lärt henne att för högt uppskatta den yttre glansen och det chimäriska af sällskapslifvet. Der hade Walter förekommit henne som ett lysande fenomen bland de fjärilar, som fladdrade omkring henne. Huru lycklig trodde hon sig icke bli med en man, som uti kunskaper och behag vida öfverträffade alla dem, med hvilka hon i hemorten skulle umgås, och under den korta förlofnings tiden syntes ju äfven han vara lika så intagen som hon af nöjen och förströelser, så snart han icke var hindrad af några göromål.

Förlofningsstiden borde egentligen vara egnad att förbereda den tillkommande trefnaden, i det att de förlovade lärde känna hvarandras sätt att tänka och uppfatta livets ändamål och ömsesidiga pligter. Få äro likväl de, som göra detta. Hvem ville väl förbittra den glada och lyckliga fästmötiden med dylika tråkiga ämnen och reflexiouer? dem hinner man nog med efteråt, om de nödvändigt höra till saken...

Efter Lovisas tanke skulle smekmånaden vara beständigt, men hon betänkte icke att verlden och samhället taga mannens verksamhet och själsförmögenheter i anspråk, och Walter var icke den, som ville bli obemärkt, snarare sökte han att tränga sig fram.

Uttröttad af trägna studier och litterära arbeten, samt ansträngningar i och för sitt embete, sökte han förgäfvets tröst och uppmuntran hos den qvinna, som, efter hvad han en gång trodde, skulle bidraga till ernående af den inre frid han saknade, och försona honom med den tanken, att han valt en bana, der *han*, mera än någon annan, behöfde ett kärleksrikt hjerta att luta sig till, en mild ledstjärna, som ledsagade den skeppsbrutna till hamnen... ty skeppsbruten kunde man kalla Walter. Ingen rotfästad vördnad för ett högre väsende medförde han från fädernehuset, der fadren endast hade ränkfull vinning till hufvudsyfte, och i hvars sedolära, i likhet med hans viner, endast färgen och bouqueten utgjorde dygden: stor sak i grumlet på botten, det såg ingen af hans kunder. Modrens öfvermod och fåfänga skulle enligt deras tanke uppehålla husets kredit. Ingendera meddelade således gossen och ynglingen något begrepp om det Högsta, det goda, den Allestädes närvarande, den de sjelfva, med sitt husliga lif, nästan förnekade. Sådan kom han hemifrån, sådan inträdde han, välförsedd med mynt, i studentlivet. Att han der intog människorna genom sitt utseende, sin redan förvärfvade sällskapston och äfven genom sitt goda hufvud, kanna vi redan.

Då anlände en resande till Åbo. Denne mans uppträdande i societén väckte furore. Han var Stockholmare och hade rest utomlands. Hvad behöfdes väl mera! Att Walter snart blef ett bihang till denna komet, inser man lätt. Ett sådant fenomen vore ej hälften så lysande, eller ådroge sig hopens uppmärksamhet, om det ej förstode att skaffa sig ett släp.

En lika åsigt förenade dem närmare, och snart voro de insepareble, ty den utländske fashionabla herrn höll till godo med att dela Walters rum och bord, och slutligen hans børs.

I ersättning derför, frånstal han Walter de fördomar denne ännu kunde äga, och lärde honom att ej sätta tro till annat än sitt eget omdöme. Denna lära smickrade Walters redan dessutom stegrade stolthet. Denna fasta tro på egen ofelbarhet, skulle vara ett surrogat för andras inbillningar om Gudom, uppenbarelse och hopp om odödlighet, ... ämnen för deras qvicka sarkasmer! Den vördnadsvärde X., en af universitetets lärare, hade fattat misstankar till det utländska fenomenets sedo- och troslära, och varnade Walter för denna farliga man. Detta hade tjenat till intet, om icke denne, genom utsigten till ett stort arf, återvändt till Sverige.

Walter hade så gerna gjort honom sällskap dit, men hindrades genom uteblifna remisser från fadren, som, trött vid sonens öfverdådiga fordringar, gjorde honom skarpa föreställningar; det var då Walter gaf honom det redan bekanta svaret. Hans resa måste således inställas, och den notable herrn lät sedermera aldrig höra af sig.

Marenius, med hvilken han under de första åren af sin studenttid varit bekant, återkom nu, efter ett års frånvaro, till akademien, för att promoveras, vid hvilket tillfälle lagern äfven tillföll Walter.

Den förres redliga och vänfasta karakter ådrog sig den andres högaktning, i synnerhet som denne, utan att göra anspråk på hedern af namnet kavaljer, ägde ett bildadt umgängessätt och goda studier. Samma känsla, som afhåller en svärjare af profession att i den persons närvaro, som afskyr denna oskickliga vana, framkalla afgrundens legioner till sitt vittne och biträde vid den lumpnaste sak, samma känsla afhöll äfven Walter att upptäcka för Marenius sina tvifvelsmål och fria åsigter om hvad denne ansåg såsom sitt högsta goda, såsom den sol, som skulle upplysa honom sjelf och belysa den väg, hvarpå de åt hans ledning anförtrödda medmänniskor skulle vandra.

Deras formade bekantskap varade endast några månader; dessutom var denna tid upptagen af trägna studier. Marenius, redan prestvigd, skyndade att emottaga sin syssla. Det var här de ånyo träffades.

Walters kärlek till Lotta var enligt hans åsigt endast ett tidsfördrif; det roade honom att se huru långt kärlek och högmod kunde drifva en landtflicka. Det var högmodet som hindrade Lotta att falla, och detta retade honom. Hvem vet huru det gått, om icke Lovisa, som redan förut gjort ett flygtigt intryck på hans hjerta, kommit emellan, och omständigheterna förenat sig att göra hennes ägande till hans enda tanke.

Walter var ingen bof; det gjorde honom ondt om Lotta... hennes dödssätt grep honom djupt, men han tröstade sig snart med sitt vanliga sophisteri och med den föresatsen, att väl uppfylla det kall han åtagit sig.

Det gjorde han äfven till det yttre; men själen och anden felades; det var det som folket, ehuru obildadt, saknade, och han sjelf ännu mera. Fåfängt sökte han hvad han engång förlorat...

När han, uttröttad af sina grubblerier, sökte upp Lovisa, var hon merendels upptagen att inöfva sig i det musikstycket, eller den sång, som skulle exeqveras i det och det sällskapet; eller räknade hon ut rutorna i ett symönster; eller också träffade han henne läsande i en af Walter Scotts romaner, som hon, oaktadt all dess tråkighet, nödvändigt ville sluta...

Nu kom den af oss i förbigående omnämnda utländska damen att bo i deras grannskap. Lovisa fann sig utomordentligt smickrad af den utmärkelse den eleganta frun egnade henne framför alla ortens fruntimmer. Med en fransyskas liflighet och obetänksamhet förebrådde hon Lovisa, både på skämt och allvar, att hon med sitt intagande utseende, sina här ovanliga sällskapstalanger, sin fina takt, att hon, som just var skapad för den stora verlden, låtit gräfva ned sig som en liten prestfru här på landet, då hon kunnat briljera i en helt annan omgifning; hennes man var visst utmärkt artig och underhållande, när han ville, men... detta sades under en skämtande ton... syntes, efter hennes tanka, mera älska sina dammiga böcker, än sin unga charmanta fru...

Lovisa, ehuru förtjust af hennes smickrande omdömen öfver henne sjelf, ville dock aldrig ge henne rätt, vis à vis Walter. Det stred för mycket mot hennes egenkärlek, det någon skulle tro, eller ens förmoda, att hon vore mindre älskad af sin man; men udden af skämtet sårade likväl, och det var vid denna tidpunkt hon första gången förebrådde honom sin brist på ömhet och uppmärksamhet.

Nu var det höst; den qvicka fransyskan var bortrest, och hade efterlemnadt en tomhet, desto mera oangenäm för Lovisa, som en missgynnande väderlek och ett miserabelt vägföre hindrade henne från att söka förströelser utomhus. Det är nu vi göra anspråk på läsarens tålmod, vid skildringen af händelsernas gång i vår fordom så lugna prostgård; det är ju derom man i allmänhet brukar tala och dömma, ty få äro de, som intränga i själens djupa schackter.

En dag hade Walter icke varit synlig för sin familj, utan begärt frukosten upp till sitt rum. Då middagsbordet var dukadt, föll det Lovisa in, för första gången på mycket lång tid, att sjelf gå upp, för att de sin man komma ned att äta, men dörren var tillreglad innanföre, hvarföre hon knackade på, och sade att maten var färdig.

Fördjupad i sina tankar och göromål, gaf Walter ej akt på ropen, utan trodde förmodligen att det var huspigan, och svarade tvärt: — Jag vill vara ostörd ännu en stund, sedan kommer jag. Den som är hungrig kan äta, utan att vänta på mig.

Denna i sig sjelf obetydliga och i alla hus vanliga tilldragelse förtretade Lovisa, som i dag var vid retligt lynne och utan ny lektyr; den som fanns, var genomläst, och hon, som många andra, läste icke en och samma bok tvenne gånger. Prostinnan, som hyste aktning för sin måg, föreställde också Lovisa denna gång hennes orättvisa, och väntade med maten; efter en half timma kom också Walter.

Lovisa, ännu mera retad af modrens tilltal, satt på en soffa, med sin lilla flicka i knät, och låtsade alldeles icke blifva sin man varse.

Fru Bryller underrättade honom då skämtande, huru hans fru velat göra honom ett besök och huru snöpligt hon blifvit affärdad.

Walter närmade sig då Lovisa, som ännu allt icke såg upp; barnet sträckte armarna mot fadren, som tog flickan, och kysste henne hjertligt. Lovisa steg upp, utan att säga något.

— Jag tror du blef ond, Lovisa, sade han allvarsamt, och tillade sedan, med tonvigt: — Också jag hat göromål, som ej få hindras eller försummas.

Denna ursäkt, om den var en sådan, var ingalunda lämplig att återställa hennes humör, likväl svarade hon ingenting, kanske emedan modren var närvarande.

Prostinnan, som önskade förströ sin måg, berättade alla de nyheter hon visste. Bland annat, att dragontorpsenkan, Lottas mor, kommit på förmiddagen, för att afhemta de saker hon kvarlemnadt på vinden. Hon ärnade sedan lefva och dö hos sin bror, som var målare i Uleåborg, dit hennes gosse äfven skulle komma i lära; han skulle nu åtfölja modren dit. Orsaken, hvarföre hon kommit i ett sådant menföre den långa vägen, var, att hon fått fri resa med en slägtinge, som personligen måste infinna sig vid höstetinget här i socken.

Walter syntes ej fästa mera afseende på denna, än på de andra nyheterna, men påskyndade måltiden, under klagan på hopade göromål, och sade sig ännu ha det protokoll oskrifvet, hvilket gällde de punkter som blifvit beslutna vid sista socknestämman, och som skulle granskas och undertecknas dagen derpå, efter högmässans slut. Vanligtvis drack han sitt eftermiddagskaffe der nere, nu begärde

han det upp till sig.

— Han tar lifvet af sig med det fasliga studerandet och skriblerandet, yttrade svärmodren, sedan han lemnat dem. — Jag förstår mig visst icke på hvartill det tjenar, ty salig Bryller tog sysslan helt annorlunda och lättare; när han skrifvit ut sin predikan ur andra äldre postillor, och studerat in den — som i sednare tider var honom en lätt sak, ty han kunde dessa böcker nästan utantill — hade han nog tid öfrig både att äta och sofva. Men, nya tider och nya seder. Du borde likväl icke vara så tvär emot Walter, såsom du ofta är.

— Så der tar mamma alltid hans parti emot mig, anmärkte Lovisa, och satte sig vid sitt piano, för att genom musikens trollkraft bortjaga sin inbillade olycka, utan aning om att den verkliga stod för dörren.

Sedan fruarna druckit kaffe och huspigan fört upp "Kyrkherrns stora koppar", sade fru Bryller till sin dotter:

— Hör på, kära Lovisa, folket har ett göromål för sig i bagarstugan, som fordrar min eftersyn. Jag skall skicka hit din gamla amma, ge henne kaffe och prata vänligt med gumman en stund, tills jag kommer tillbakas.

Denna gång behöfdes ej modrens uppmaning till vänlighet. Oaktadt sin flyktighet och nyckfullhet, hade Lovisa ett lättroddt hjerta, isynnerhet höll hon af dem hon känt sedan sin barndom. Med deltagande frågade hon efter gummans omständigheter.

Hon var, enligt gummans egna ord, undergifven och nöjd med sitt öde, och tackade Gud och hederliga menniskor, som i en så svår och pröfvande tid kommit henne till hjälp. Vål hade det nu varit henne bra påkostande; då hon återkommit hit, der allt påminte henne om Lotta, men hon visste att ta förnuftet till fånga, och tro, som den plågade Job, att allt hvad Gud gör, är godt.

— Likväl, fortfor hon efter en paus, — då jag genomsåg de saker jag hade i kistan deruppe, och såg hennes skrin, och derifrån tog fram hennes granna märkduk, hälsomsprofver och hennes skrifbok, då knotade jag åter att min snälla flicka skulle få ett sådant slut — sådan är menniskan!... Jag tog allt detta ned med mig, för att visa det för kyrkherdskan.

Icke utan en viss triumferande uppsyn tog hon nu fram dessa bevis på dottrens skicklighet. Hon hade hört prostinnan klaga, att i den dyra, förnäma pensionen Lovisa icke fick lära sig sådana nyttiga arbeten.

Lovisa såg med likgiltighet derpå, men rördes af den tanken, att den som tillverkat detta, nu hvilade i den kalla jorden.

— Vill inte min lilla goda fru också se hennes skrifbok? frågade gumman, och framräckte den.

Den innehöll blott några blad, men dessa voro fullskrifna.

Vid bokens öppnande föll något på golvet; det var ett sammanviket papper med något inuti.

— Ack se, det der kom jag alls icke ihåg, sade gumman, sedan hon tagit upp det. — Här är ett par prestkragor, på hvilka den stackars flickan arbetade innan — olyckan skedde. Aldrig vet jag om de voro beställda eller ej. Något står der utanpå, men jag kan icke läsa skrifvit.

— Låt mig få se. De tillhöra Walter. För upp dem sjelf, så får du dem säkert väl betalta, och Lovisa öppnade sjelf falsdörren och visade henne till det rum i öfra våningen, som Walter valt till sitt arbetsrum, uran att ens tänka på att han önskat vara ostörd, ty ett ögonkast på de kvarlemnade papperen hade väckt hennes nyfikenhet. Hon återvände skyndsamt och läste med stigande förvåning följande:

"Hvad den tiden är odrägligt lång. Doktorn säger att jag skall förströ mig genom arbete och glam med grannflickorna. Arbete har jag nog, man har in hemtat hit lannesöm åt *henne*; — hvad gör hon? Hör på hans kärleksprat. Speglar sig i hans ögon! Akta dig Lovisa! dessa ögon äro trollspeglar. Jag har skådat i dem och blifvit helt förvandlad; ha, huru jag nu ser ut, måntro Erik skulle känna igen mig?!"

"Mor tror jag håller på med mina skriföfningar, eller skrifver de visor hon hemtade från byn, för att roa mig. Visor och famnsagor äro icke mera tid för mig. Jag skulle eljest nog ha en underlig saga att förtälja."

"När de möttes vid vår stugudörr, och jag såg deras blickar, — hörde af deras ord, att de voro gamla bekanta, redan då for ett svärd genom min själ!"

"Hvarföre hade han dolt detta för mig? Hvarföre en gång till och med försäkra mig om motsatsen? — Hvarföre? Jo för att insöfva den arma landtflickan i den tro, att hon ensamt ägde hans hjerta!"

"O, huru många lustslott byggde jag icke på hans försäkran, att han endast vore här en liten tid, för att sedan i en stor stad skaffa sig en syssla — prest svor han på att han aldrig skulle bli. — Han ville då ditföra mig som sin brud, men till dess skulle vår kärlek vara en hemlighet för alla, äfven för min mor, sade han. Att detta icke var rätt, insåg jag nog; men han hade två goda förespråkare i mitt hjerta: min kärlek och mitt högmod, — ty högmodig säga de ju alla att jag är. — Kärleken trodde på hans ord, som om de varit Guds egen röst, och högmodet sade mig jemt, huru roligt det vore att öfverraska alla, genom att en dag uppträda såsom hans hustru."

"I den stora staden kunde ingen veta att jag varit den fattiga Lotta från dragontorpet, ett mellanting — öfversedd af de rika, dömd att slafva och arbeta för dem, med afund betraktad af fattiga och okunniga, för det företråde jag egde framför dem, och hvaröfver de säga mig vara högmodig..."

"Svartsjukans första gnistor föllö i min själ, när jag fann att han, på hvilken jag trodde mera än mig sjelf, bedragit mig, när han sagt att han icke kände, icke brydde sig om mamsell Bryller, som väntades hem. — Detta sade jag honom om natten, när jag band de kransar, hvarmed han ville fira hennes namnsdag, ty vi voro en stund allena, medan de andra flickorna gingo för alt plocka mera rosor. Huru insöfde han mig icke då med sitt söta tal, sina falska ord, han sade, det han väl ofta sett, äfven dansat med Lovisa, men att hon varit honom så likgiltig, att han ej engång efterfrågat hennes namn. Det var således öfverraskning och vanlig höflighet som förefallit mig så misstänkt. Ack, jag trodde honom åter, och berusade mig med försoningskyssen! Det var och blir den sista!!"

"Huru beskrifva den dag som följde på denna natt: en dag full af bitterhet och qual! Jag såg *henne* lik en engel insväfva i rummet, beundrad och hyllad af alla för sin skönhet och granna klädsel. Jag kastade ovillkorligt en blick i den stora spegeln midt emot kakelugnen, bredvid hvilken jag stod. Jag såg mig stå der blek och glömd af alla, i min snäfva urtvättade kattunsklädning — en gåfva af medlidande! Glömd af alla, ty *hans* blickar bott på *henne*"

"Lotta, den arma Lotta, som han så ofta kallat sin söta, fin älskade flicka, erhöill under den långa, eviga middagsmåltiden ej ett ögonkast"

"När alla lemnat bordet, gaf han mig en vink, det var för att bereda henne ett nöje. Förbittrad och nästan utan medvetande som jag var, måste de andra flickorna hjelpa på mig den hvita klädningen och kransen, och jag ställde mig att sjunga jemte dem."

"Jag hörde en gång fröken Nora omtala en slags bilder, som kallas automater, månne jag nu ej liknade en sådan? ty jag rörde mig endast efter befallning. Jag kände ej hela hans tillställning, ty jag trodde att allt bestod i det granna med blommor utfirade tornet och vår sång, men då flög ett förhänge upp, och en röst — var den från höjden, eller från djupet? — ropade i mitt inre öra: 'Detta är en bild af honom! Detta vackra med blomster utfirade yttre hyser ett svart hjerta, der hennes namn brinner med glödande drag'"

"Alla sade: det är vackert och kanske sade jag det också, ty hon, Lovisa, som stod nära mig, hviskade till mig: — Vet du Lotta, jag såg detta redan i går, och då föreföll det mig, som en grafvård. Då for det som en blixtn genom mitt hjerta, och jag önskade att det vore min graf"

"För mig voro dagens plågor icke ännu slut: jag måste se deras förtrolighet i dansen, hans eldiga blickar, hennes triumferande leende; höra de omkring ståendes anmärkningar om det vackra paret. Jag utstod icke längre att stå der. Jag smög mig ut på förstugutrappan och lutade mitt heta hufvud mot en pelare, redan fuktig af nattkylan; der hörde jag planer uppgöras af högmodet och egennyttan"

"Huru länge jag låg der, vet jag icke. Jag kom mig åter före, när en del af gästerna foro bort. När jag åter kom i salen, sade jag åt de andra flickorna att jag sofvit; man skrattade åt mig. Då kom *han* och bjöd mig upp till dans, jag tvekade först, men gick sedan; det var den sista! Hur olik den vi dansade tillsammans på Barske Gretas bröllop, johannisqvälln"

"Prostinnans röst bad oss sluta, hon varnade mig för förkylning... Ha, tänkte jag, det skulle kanske bli min död! Och jag gick, så varm jag var, ensam hemåt. Det brusade för mina öron, natten var mörk, och dimma betäckte jorden. Den natten var en bild af mitt inre."

"När jag återkom till mig sjelf, låg jag i min säng. Min mor gret och sade att man funnit mig på kyrkby ängen, att jag sedan haft feber och yrat; man hade länge tviflat om mitt lif... Hvarföre fick jag icke dö?!"

"*Hon* har varit här, hon, den lyckliga, som han älskar!... men hvarföre talar hon aldrig om honom! Månne hon anar något, och tror att hon derigenom skulle såra mig? Ack, så långt tänker icke den rika;

de tro icke att den ringares hjerta äfven kan vara känsligt för ett ömmare vidrörande"

"Ännu synes ingen misstänka den rätta orsaken till min sjukdom, men skall det alltid kunna bli en hemlighet? Nej! — och då ett åtlöje för... nej, nej, jag måste härifrån!... men hvarthän?"

"Hon lofvade uppfylla min önskan, att få hvila *der*... Ett framkastadt ord af min mor upplyfte mig, att detta endast kunde ske genom — sjelfmord... Sjelfmord!... tanken är ryslig; men han sade ju, att memmiskorna vore lyckligare om de ej stretade under fördomar. En annan gång hörde jag honom säga till ryttmästarn: — Hvarföre skall man icke kunna bortfalla lifvet som en skädning, om der är oss till besvär. — Ansvarret må således blifva hans"

"Hvad är detta! Bryter han då alla löften, äfven dem han gjort sig sjelf? Sade han icke så många gånger, att han hvarken ville, skulle eller borde bli prest. Jag förstod väl icke rätt hvad han menade, men trodde. Nu äro äfven dessa hans ord — såpbubblor"

"Mor bannade mig i dag; sade att jag var lat. Hädanefter får hon vara mig förutan... Sedan onda makter strida inom mig, är all trefnad borta oss emellan; ... bandet är slitet mellan mig och verlden, jag trifs icke här. Walter, Walter! du har sjelf låtit mig tvifla om återseendet i en annan verld... måtte likväl samvetet en gång straffa dig i denna!"

"Hvad tröst, hvad välsignelse skall han, som prest, kunna meddela andra? — 'Nog kan han tala granna ord', sade Eriks mor, 'men kärna ha de icke!' Erik! — honom vill jag icke återse... således bort, bort!"

Med rysning läste Lovisa igenom dessa orediga och svårlästa anteckningar. Det blir likväl kinkigt nog att troget analysera de känslor, hvarmed hon slutade dem. Lovisa var icke elak; hur skulle hon blifvit det? hon, som egde allt och varit älskad och firad af alla, — och likväl förblef hon, som så ofta varit djupt gripen af blktade händelser, hon, som gråtit vid den olyckliga utgången af en roman, eller det tragiska på skådebanan, hon förblef nu nästan kall, och detta var likväl verklighet. O, huru ofta är icke människan sådan!... Vi ville ej derföre säga att hon var känslolös vid denna oförmodade utveckling af en händelse, som hon beklagat, men sedan lättsinnigt glömt. Nu var visst äfven medlidande med Lotta den öfvervägande känslan, men det fanns äfven andra underordnade, som uppstego jemte denna. Det var en hemlig glädje att vara befriad från en medtäflerska, som kunnat bli farlig med tiden. Det var en liten förtryksamhet, att den finska soldatdottren sträckt sina tankar så högt, att hon inbillat sig bli Walters maka.

Hans uppförande bedömde hon långt mildare än det förtjente; sådana exempel voro väl mera sällsynta på landet, den tiden; men Lovisa hade varit i staden... Äfven var ju hon *sjelf* det föremål, som förmått honom att lemna sina fattade föresatser; egenkärlekens fernissa betäckte således hans förhållande. Resultatet af hennes betraktelser var slutligen detta: "visserligen var det ömkligt med Lotta, men likväl bäst att det gick som det gick." ...

— Här sitter du och läser lappri, och bryr dig om ingenting! med dessa ord inträdde hastigt prostinnan Bryller i rummet, åtföljd af Lottas mor, som såg helt förskräckt ut. Den förstnämnda skyndade till ett skåp, lemnade en butelj och en droppflaska åt gumman, bad henne gå förut, sjelf tog hon en matsked från skänken och skyndade efter.

— Hvad är på färde, mamma? frågade Lovisa, och stack papperen skyndsamt mellan noterna på pianot, framför hvilket hon satt.

— Din man har hastigt blifvit sjuk; tag *eau de cologne* med dig och kom med, svarade modren, och skyndade förut med en ättiks-karafin i handen.

Walter satt bakåt lutad i sin länstol, blek och orörlig, med båda händerna sammantryckte mot bröstet, likasom felades honom luft. Framför honom, på skrifbordet, låg det påbegynta protokollet, nedanför, på golfvet, det papper, hvare det af Lotta förfärdigade arbetet varit inlagdt; kragorna lågo på hans knä. Det syntes tydligt att han, i samma ögonblick han öppnat detta papper, överfallits af någon häftig plåga, som beröfvat honom förmågan att röra sig.

Prostinnan var utom sig, gned hans tinningar och pulsar med ättika och slagvatten, under det att Lovisa höll *eau de cologne* under hans näsa; först hade hon, likväl obemärkt af modren, tillegnat sig det på golfvet liggande papperet. Hon dömde ganska rätt, att detta gifvit anledning till katastrofen. Småningom kom Walter sig före. Oaktadt hans motvilja, förmådde prostinnan honom dock att ta in en god dosis Hoffmansdroppar; de gjorde snart god verkan, ty djupa andedrag arbetade sig fram utur det beklämda bröstet.

Emellertid hade Lovisa förstulet öppnat papperet och funnit dessa ord:

"Håll till godo detta sista arbete af Lotta, och håll edra presterliga eder bättre, än ni hållit edra andra löften!"

Lovisa hade just smygt papperet på sitt förra ställe, då Walter såg sig omkring med rediga blickar, tackade både sin fru och svärmor för deras omsorg, sade att han nu vore bra, och bad dem lemna honom. Lovisa, som verkligen älskade sin man, och nu trodde sig hafva stora skäl att bevisa honom sin ömhet, önskade blifva kvar, emedan han lätt kunde få ett förnyadt anfall. En tår glänste i hennes öga, vid denna bön. Walter drog henne sakta till sig, kysste bort tåren, och sade rörd:

— Icke nu, bästa Lovisa, jag beböfver ensamhet, så snart jag slutat detta arbete, kommer jag ned till dig. Skulle jag dröja för länge, tillade han leende, — kan du ju höra efter mig.

Lovisa lemnade honom således allena; men drifven både af ömhet och nyfikenhet, lyssnade hon ofta vid hans kammardörr. Hon hörde honom länge gå med starka steg fram och åter, stundom trodde hon sig höra afbrutna ord, hvilka hon likväl icke kunde fatta, sedan hörde hon att han satte sig för att skrifva.

Öfvertygad att all fara var förbi, kallade hon till sig Lottas mor, på sitt eget rum, för att nogare få reda på hvad som passerat deruppe.

Varsamt och tyst hade gumman inträdt i hans rum. Kyrkoherden hade varit så fördjupad i sitt skrifarbete, art han ej hörde henne komma. Hon hade länge stått vid dörrn, utan att han såg upp. Förlägen, och villrådig huru hon skulle göra sig bemärkt af honom, steg hon ett steg närmare och helsade smått. Nu vände han sig hastigt om, såg henne, och bleknade som ett lärft, sade hon. Derefter rodnade han, och frågade med sträng ton hvad hon ville, i det att han reste sig till hälften i stolen. Rädd att ha väckt hans missnöje, framräckte hon med darrande hand det lilla paketet.

Han kastade en hastig blick på stilen, som säkert var honom bekant från förra tider, och nedsjönk åter i sin stol, likväl egde han nog sinnesnärvaro att med konstlad ligkiltighet öppna papperet och se på arbetet. Då såg han de oss redan bekanta orden. Säkert förekommo de honom som ett "mene, mene, tekel upharsin", ty han föll tillbaka mot stolkarmen, och den förskräckta hustrun skyndade ned efter hjälp.

För Lovisa, som nyss fått nyckeln till gåtan, stod saken tydlig och klar. En viss instinkt, som oftast mer än förståndet leder den unga qvinnan, hindrade henne ifrån att till och med för sin mor blotta mannens fordna svagheter. Således teg hon och hörde blott på när modren en stund sednare kom in till henne, sedan hon blifvit allena, och bråkade sitt hufvud med hundrade gissningar om Walters hastiga åkomma. Hon stadnade sedan vid den sannolikaste: att han redan förut illamående, som han likväl dolt af kärlek för dem, och nerfsvag blefven, af sitt trägna och *onödiga hufvudbråk*, blifvit skrämnd att finna någon i rummet, som han ej hört komma in.

— Också var det ingalunda någon behaglig surpris, att få der apropos sä ett paket från en sjelfmörderska, tillade hon.

Under tiden de voro i Lovisas rum, hade Walter lemnat sitt arbete och gått ned i salen, men som ingen var der, beslöt han vänta på Lovisa, och ville under tiden förströ sig genom musik. Fiol spelade Walter utmärkt väl, men blott mindre stycken på detta instrument, som han äfven ej vidrört på länge. Han bläddrade derföre genom noterna, för att finna något bekant stycke, då föllo i hans ögon de olyckliga papperen som Lovisa der undangömt och kvarlemnade. Utan att med visshet förmoda att de rörde honom, stoppade han dem hastigt hos sig, ty han igenkände stilen, och ville undvika all anledning att tala om Lotta.

Lovisa kom nu in med lilla Valentina; fadren tog barnet på sitt knä och bad mamma spela något muntrande. Lovisa gladdes åt hans lugna sinnesstäming. Denna afton förflöt emellan de begge makarna förtroligare än på länge varit fallet.

Först om söndagsmorgonen, sedan Lovisa hunnit kläda sig och kom in i salen, — då Walter redan länge varit uppe, för att, som han sagt, sluta det i går ofulländade arbetet och se genom uppsatsen till sin predikan — föll Lottas papper henne i minnet. Hon ville i all tysthet förstöra dem, men de voro borta.

För att undvika uppseende, ville hon ej fråga någon efter dem, och osäker om icke Walter tagit dem, var hon en stund orolig, men lugnade sig snart, och beslöt att icke låtsa om någonting.

På vanlig tid begaf Walter sig till kyrkan. Först inträdde han i salen, gick till skänken och slog i en sup åt klockaren, som följde honom, bärande handboken, protokollet jemte andra papper. Sjelf smakade Walter aldrig bränvin, men han tog sig ett glas madera, ty luften var töknig och osund.

Till afsked kysste han sin fru och lilla dotter. Prostinnan, som ärnade sig i kyrkan, klädde sig och var derföre icke närvarande.

Walter reste som vanligt i en ensittsig chäs och körde sjelf; klockaren satt bakom. Menföret gjorde att det var litet folk i kyrkan; församlingen utgjordes nästan endast af dem som skulle underteckna sockenstämmans beslut. Predikan var kort, och ansågs uppbygglig, som vanligt. Lysningar och publikationer voro förbi, och gudstjensten slut. Då inbjöd presten sockneledamöterna till sakristian, för att underteckna documentet, som genast skulle skickas till vederbörlig ort, och erbjöd sig att genomläsa punkterna. "Hvartill är det nödigt, vi känna ju dess innehåll och lita på vår värde kyrkoherde," sade alla och skrefvo under, hvarefter det förseglades.

Prostinnan, jemte sin bror baron väntade att Walter skulle följa hem med dem. Då kom denne med ovanlig skyndsamhet, det låg till och med något sjelkaktigt i hela hans väsende, hvilket de efteråt anmärkte. Han bad dem fara allena, ty han vore kallad på sjukbesök till en adlig fru, som han namngaf. Detta förundrade både baronen och hans svärmor, som icke hört det minsta om hennes sjukdom. Prostinnan bad sin måg köra försigtigt, och de reste hvar sin väg.

Helt ensam tillryggalade Walter den mer än half mils långa vägen till den omnämnda fruns egendom. Frun, som alldeles icke varit sjuk, var sedan ett par veckor hemifrån, hos sin gifta dotter i ———. Walter, som snart syntes ha glömt ändamålet för sitt besök, begärde af hushållerskan något mat, och sade sig vara mycket hungrig. Ehuru hon hade hört att han aldrig nyttjade bränvin, satte hon likväl, efter gammal sed, fram sådant, tillika med smör, bröd och ost, och skyndade sig sedan i köket, för att anrätta något passande.

Bordet var dukadt, förrätten och soppan införd; hushållsmamseln bad honom servera sig sjelf efter behag och aflägsnade sig, för att sjelf grädda några goda pankakor.

När hon bar in dem, stog en stark bränvinsångare emot henne. Hon kastade en blick på den nyss fyllda flaskan: den var tom. — Soppskålen deremot full ända till brädden. Det står här aldrig rätt till, tänkte hon, men sökte att hålla god min, och förde ut skålen med dess starka innehåll. Under det att hennes gäst grep sig an med sista rätten, hade hon rådighet nog att skicka ett ridande bud till prostgården, för att underrätta dem der om detta besynnerliga uppträde.

Numera rädd att gå in, såg hon försigtigt genom nyckelhålet; han hade kastat sig på en soffa och insomnat.

När folk efter några timmar kom från prostgården för att hemta honom hem, sofde han ännu. När bordet sedermera röjdes af, voro alla silfverskedar, som varit framme, borta; man återfann dem sedan i den vansinniges rockficka.

Han måste redan aftonen förut eller om morgonen haft ett anfall af galenskap, derom vittnade sedan de punkter, församlingens gode män underskrifvit på god tro, varföre de ock sedan måste betala plikt för sin efterlåtenhet.

Hvem önskar en skildring af de anhörigas sorg? Alla de hjälpkällor läkarekonsten deromkring kunde erbjuda, användes förgäfvades. I början rasade han så, att man nödgades sätta jerngaller för fönstret och stufva in maten genom en lucka på väggen. Sedermera blef han likväl bättre, och då utöfvade en tolfårig gosse ett märkvärdigt välde öfver honom; endast han kunde öfvertala honom att ömsa kläder, tvätta, till och med att raka sig, hvilket han ganska försigtigt gjorde sjelf, emedan han påstod att andra ville skära halsen af honom.

Denna gosse hade han sjelf fört hem, året förut, från T——s, när han var ditrest för att begrafva sin far. Modren hade dött några månader förut. Gossen ansågs som en nära slågtinge till Walter, men var endast känd under namnet Ville.

Ingen annan än Lovisa misstänkte orsaken till denna olyckliga sinnesrubbing. Man genomsökte hans arbetsrum i tanka att der upptäcka något, men förgäfvades. Lovisa teg; hvarföre? Det var henne ännu icke klart, men snart lärde olyckan och smärtan henne tänka öfver sig sjelf och andra, och då erkände hon inom sig att hon felat. "Hade jag varit annorlunda," tänkte hon då, "ej låtit fåfängan och behagsjukan bortföra mig i förströelsernas hvirfvel, lefvat mera i och för den husliga kretsen, ej retat honom genom min barnsliga nyckfullhet, utan med kärlek gått hans önskningar till mötes, då hade hans lynne ej blifvit så dystert, att blott en tillfällighet kunnat hafva makt att rubba hans klara förstånd."

"Nu deremot, förmodade hon, har han ofta tänkt på Lotta, som så högt älskade honom, och som äfven han kanhända älskat, ehuru stoltheten och den lockande utsigten att komma i en oberoende ställning, föranlät honom att lemna henne. Kanhända har han ofta i sednare tider tänkt, att den fattiga flickan, ehuru utan talanger och yttre bildning, törhända blifvit för honom en ömmare maka, än jag... Men hvem lärde, hvem sade mig detta? o hvilket ansvarsfullt kall hafva icke föräldrar, och isynnerhet

mödrar!!..."

Så tänkte Lovisa likväl icke genast, blott småningom. År förgingo, år tillbragta under en långsam tärande sjukdom; en sådan förtär kroppen, men mognar själen!...

* * * * *

Åter göra vi ett stort steg framåt i tiden. Det är nu åtta år sedan vi gjort bekantskap med denna prestgård och dess invånare. Hvad allt blifvit förändrat sedan den tiden. Det är i slutet af April vi åter göra en påhelsning, och vi skola anställa en jemförelse mellan *förr* och *nu*.

Walter var då i lifvets skönaste ålder, med nyligen utvecklade mankraft och odlade förståndsgåfvor, samt firad af alla. Kärleken och lyckan syntes gemensamt bana honom vägen till ett angenämt, verksamt och nyttigt lif.

Men kasta vi nu en blick genom de väggar som innesluta den olycklige, så se vi honom lutad och afmagrad, med tofvigt hår och skägg, med ögonen stirrande på en fläck af väggen, likasom ville hon genomborra den med sina blickar. Detta är likväl ett tecken att han snart öfvergår från rasande tillståndet till ett mera stilla och sansadt.

Prostinnan Bryller, då en fru om 60 år, rask, fyllig, med friskt och trefligt utseende, har under de sednare åren krympt ansenligt tillsamman. Hon ser väl ännu om sitt hus, men man ser tydligt att hon tröttnar till själ och kropp, Hennes blick på den lilla Valentina uttalar lifligt den önskan: "Måtte himlen för din skull uppehålla mina dagar."

Och Lovisa, som då var den vackra, lefnadsglada rosen, nyligen omgifven af vår fordna hufvudstads fjärilar och hemkommen till föräldrahemmet, der sjelfva luften för henne tycktes vara uppfylld af kärlekens ambradoft, ... hvar finna vi henne nu?...

I ett rum, med tillskrufvade fönsterluckor, står en snövit bädd; der ligger den bleka blomman härjad af lifvets stormar. Ett mildt leende kring de blåhvita läpparna visar oss att själen, under sin flykt till andra regioner, sett skynten af en högre sällhet, och lämnat ett uttryck deraf öfver den jordiska hyddan, som utmagrad af plågor knappt visar en lemning af hvad hon fordom varit.

Liket skall svepas samma afton, och begrafvas den sista Maj.

I salen, nu med lakan för alla fönster, sitter numera vice pastor Marenius, som nyss blifvit utnämnd till curam gerens, och skrifver bjudningskortet till begrafningen. Baronon, jemte prostinnan, gör sina anmärkningar öfver förteckningen på gästerna. Hon ser bekymrad och bedröfvad ut; men äfven på vår stolta, lefnadsglada baron hafva åren och händelserna inverkat; han har blifvit gammal sedan vi sist sågo honom, och har nu antagit som valspråk; "menniskan spår, och var Herre rår!"

Nu inträdde med raska steg en yngling; på hans sorgdrägt och hans omiskänneliga likhet med Walter, i dennes yngre år, kunde en fremmande tro honom vara en son i huset; det var samma gosse vi redan omnämnt.

— Nå, kära Ville, huru är det med morbror i dag? frågade fru Bryller.

— Mycket bättre än i går. Jag kommer just för att begära lof att få föra honom i rummet der moster ligger, svarade denne.

— Hvad i Herrans namn tänker du på, kära barn, ropade prostinnan förvånad. Hvem vet hvad det kunde bli för en olycka af!

Äfven baronen skakade på hufvudet, och frågade hvarföre ynglingen ville föra honom dit.

— Emedan morbror i dag är så ovanligt redig, svarade Ville. Han påstår väl, allt ännu som förr, att hans hustru drunknat för tjugu år sedan i holmsjön, hvarföre han äfven ej äter fisk från denna sjö. Likväl vill han se detta lik, säger han, för att öfvertyga alla menniskor att detta är en bedragerska, som har gifvit sig ut för hans hustru. "Min hustru", försäkrade han nyss, "känner jag nog igen på en brun fläck på halsen, den är stor som en hasselnöt."

— Verkeligen har icke Lovisa ett sådant tecken, ropade prostinnan, och slog ihop sina händer, — och det kan han nu påminna sig!...

— Låtom oss då föra honom dit, bad Marenius enträget, — hvem vet hvartill det är nyttigt.

— Men laga änteligen så att folk är till hands, kära Ville, varnade baronen.

— Jo, men ingen själ får visa sig, ty då går han icke ur sitt rum. Med dessa ord aflägsnade sig

yngligen och gick in till Walter.

Han fann honom stående framför sin lilla spegel, antagande en något behagsjuk min, som hos dåren alltid blir en grimace, och han sade:

— Min hustru är det icke, det vet jag bestämt, likväl vill jag göra dig till viljes, min gosse, och se henne; törhända är det någon annan af mina bekanta.

En klar dager upplyste nu den dödas milda anlete. Långe stod Walter försänkt i hennes åskådande, undersökte sedan det omtalta födelsemärket på halsen och vidrörde det, liksom han fruktat ett bedrägeri.

— Det är likväl hon, min hustru! min Lovisa! sade han gråtande, — och jag dåre, som låtit onda andar inbilla mig, att det var Lovisa som blef halft uppäten af fiskarna i holmsjön. Är det då ingen som kan väcka upp henne? ropade han och vred förtviflad sina händer. — Men nej, nej, den som är död, blir död för evigt!...

— Nej, goda Walter, det är icke så, ty hon vaknar till ett bättre lif efter detta, der vi en gång få återse henne! sade en mild manlig stämma bakom honom. Det var Marenius, som djupt deltagande iakttagit sin olyckliga vän.

Walter studsade och såg sig om.

— Sådant der är idel barnsagor och bikt, mumlade han, under det han betraktade den talande med skarpa blickar, hans minne tycktes allt mera ordna sig, och slutligen, när vännen nämnde sitt namn, störtade han om dess hals och gret.

Marenius talade då om Lovisa, huru tålig och god hon varit, huru hon bedt Gud för sin man och deras lilla dotter. Gerna hade han fört barnet till honom, men han vågade det ännu icke, ty Walters panna mörknade, och snart inneslöt han sig åter och lemnade ingen den dagen mera tillträde.

Dagen derpå var han åter tillgänglig och ville återse Lovisa. Han igenkände då också sin svärmor, och påminte Marenius flere händelser från studentåren. Hvad som låg deremellan, syntes vara omgifvet af ett töcken; stundom skingrades väl detta mörker för ögonblicket, men emellanåt talade han förvirradt om demoner och gaftar; påstod sig hafva kämpat och öfvervunnit en trollkarl, samt beröfvat denne sin talisman. "Denna talisman, som lätt kunde göra folk olyckliga", påstod han sig hafva gömt i sin förra kammare så väl, att ingen kunde få reda på den, m.m. dylikt.

Då ingen motsade honom, återvände han snart till ett redigare tillstånd.

Begrafningsdagen inföll, och Walter ville nödvändigt ledsaga sin maka till dess hvilorum: man motsatte sig icke hans önskan. Stilla och allvarsam inträdde han i kyrkan, der Marenius höll ett vackert tal öfver den aflidnes tålmod och undergifvenhet under alla plågor och olyckor. Alla gånge derunder akt på den olycklige enklingen, hvars anletsdrag, mot slutet af ceremonien, antogo ett nästan gäckande uttryck. Förfärad af dess tecken till nytt vansinne, lemnade man kyrkan; men under hemvägen var han stilla och slutet inom sig sjelf.

Till allas förundran bar han sig ganska förnuftigt åt vid gästernas ankomst till begravningsgården, och talade redigt i flere ämnen under några timmar; men på en gång försvann han, stängde sig in i sitt rum och larmade långt in på natten. Mången trodde då att allt hopp om bättring var förbi.

Begravningsgästerna voro skingrade. Marenius, som bebodde den kammare som varit Walters arbetsrum, gick der fram och åter under sorgliga tankar. Lovisa hade på sin dödssäng gifvit honom förtroende om sin mans och Lottas förhållande, såvida hon kände det sjelf. Hon trodde att Lottas hårda ord ingifvit honom ånger öfver sitt brott mot ett kanhända högtidligt löfte, som han för en eller annan orsak gjort, att ej ingå i prestaståndet, och att detta rubbat hans förstånd. Marenius hyste väl inom sig en annan tanke, motsade henne dock icke och tröstade henne med den försäkran, att en ändamålsenligare behandling samt ombyte af vistelseort skulle verka välgörande. Han lofvade att vara en broderlig vän för Ville, en faderlig uppfostrare för hennes dotter, en son för den gamla modren.

Det var med tanken på de dyra pligter han åtagit sig, som Marenius nu vandrade i sitt rum. Hvarje gång han kom till öfra ändan, varseblef han på väggen nära fönstret en upphöjning, likasom om något varit doldt bakom tapeten; slutligen beslöt han göra en undersökning, och fann det af Lotta skrifna omslaget kring prestkragorna, som äfven voro der, tillika med de öfriga papperen. Det var således den "onda talisman", som Walter sagt sig undangömt för allas blickar...

* * * * *

Vi slute berättelsen med ett utdrag af ett bref, skrifvet af Marenius till sin vän doktor X, mot slutet af

sommaren.

"Som en nyhet meddelar jag dig den glädjande underrättelsen, att Walter förbättras ögonskenligt. Han öfvertalades lätt att i barons och Villes sällskap göra en resa till Lovisa hälsökälla och gvarstadna der några veckor; under tiden gjordes här några förändringar med rum och möbler, på det ingenting skulle påminna honom om det gamla eller den sistförflutna tiden. Sitt förhållande som kyrkoherde tyckes han helt och hållet hafva glömt, och är glad att jag tjenstgör; han synes fägna sig öfver att få njuta af mitt umgänge. Sjelf anser han sig vara en rik egendomsherre, och gör många och stundom kloka förslager till ändringar och förbättrande af arbetsfolkets vilkor. Han låter kalla sig brukspatron..."

"Stundom äro väl hans tankat mera fövrrade, men skingras lätt genom åsynen af haus lilla flicka, som han mycket älskar. Jag hoppas allt godt af tiden och nyttiga förströelser vid jordbruket, som han med ifver omfattar. Men först och sist af det evigt bcestående ordet."

"Jag bekänner att hans öde legat blytungt på min själ, emedan jag på sätt och vis anfr mig som en orsak till hans lidande. Hvarföre skulle jag öfvertala honom att ingå i ett kall, som är så ansvarsfullt, när han ej egde sann kallelse?... Men himlen vare mitt vittne att jag menade väl. Jag trodde att det fritänkeri han fordom affekterade i vissa sällskaper, var tillgjordt — ty med mig gjorde han det aldrig — och om det till äfventyrs skulle qvarlemnad något frö i hans själ, skulle det snart fövqväfvvas af det allt upplysande ordets kraft, samt han förädlas genom helgad kärlek till ett godt och ädelt qvinnohjerta; men ack, det var icke så väl... hans känsla för könet var endast beräknad sinlighet..."

"Hvilken skada, att ett sådant förstånd skulle samla i mörkret öfver de eviga sanningarna!"

"Med skäl sjunger den tyske skalden Eduard Krause:

"Der Herr des Haufes heist Verstand,
Und Zveifel der wüste Geselle!"

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EN PRESTGÅRD I N—D ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are

a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments

must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.